

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΕ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

1 ΙΟΥΛΙΟΥ 1966

ΑΡΙΘ. 13

ΣΧΕΣΕΙΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Δ'

Ὁ Χριστιανισμὸς διὰ τῶν αἰῶνων ὑπῆρξε σπουδαῖος παράγων καὶ συντελεστής τῆς καθ' ὅλου ἐπιστημονικῆς προόδου. Ὁ Χριστιανισμὸς διὰ τῆς ἐκλεπτύνσεως τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως, καὶ δὴ διὰ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἀλήθειαν, προήγαγε μεγάλως τὰς ἐπιστήμας, ὧν ὁ σκοπὸς τίθεται ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας. Τοῦτο ἀνομολογεῖται καὶ ὑπὸ ἐπιφανῶν τῆς ἐπιστήμης ἱεροφαντῶν πάντων τῶν κλάδων»¹.

Εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπῃν ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εὔρε τοὺς λαοὺς εἰς βάρβαρον νηπιακὴν κατάστασιν καὶ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὸ φῶς τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ. Οἱ Χριστιανοὶ ἱεραπόστολοι ἐδίδασκον εἰς τοὺς ἀναλφαβήτους πληθυσμοὺς τῆς Εὐρώπης τὸ ἀλφάβητον καὶ τὴν γραφὴν. Ὡς ὁμολογεῖ ὁ Ροῦδης, «ὁ σοφὸς Ἀλκουίνος (μοναχὸς) ἔλουεν εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος τοὺς ρυπαροὺς τοῦ Καρόλου ὑπηκόους, ἔκοπτε τὰ κόκκινά των γένεια καὶ τὰ μακρὰ ὀνύχια, καὶ ἀνοίγων αὐτοὺς τῆς ἀνεξαντλήτου σοφίας του τὸν θησαυρόν, ἔτριβε τοῦ ἐνὸς τὰ χεῖλη διὰ τοῦ μέλιτος τοῦ ἱεροῦ λόγου, ἔτρεφεν ἄλλον μὲ τῆς γραμματικῆς τὰς ρίζας καὶ τρίτον ἐδίδασκεν, ὅτι τῶν χηνῶν τὰ πτερά, διὰ τῶν ὁποίων καθίστα ταχύτερα τὰ βέλη, ἦσαν καὶ πρὸς γραφὴν ἐπιτήδεια»². Τὰ μοναστήρια ἦσαν φυτώρια τῶν γραμμάτων καὶ τῆς παιδείας καὶ ἀνέπτυξαν ποικίλην ἐκπολιτιστικὴν δρᾶσιν. Οἱ βενεδικτῖνοι μοναχοὶ καὶ αἱ βενεδικτῖναι μοναχαὶ διεκρίθησαν εἰς τὴν ἀντιγραφὴν χειρογράφων. Τὸ φῶς τῆς παιδείας διεδόθη εἰς τὴν Δύσιν ἐκ τῶν πολλῶν ἐπισκοπικῶν καὶ μοναστηριακῶν σχολῶν, αἱ ὁποῖαι ἰδρῦθησαν ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὁ Μ. Κάρολος εἰς τὸν σοφὸν μοναχὸν τῆς Ὑόρκης Ἀλκουίνον, ὅστις ἦτο γραμματικὸς, ποιητὴς, ἀστρονόμος, θεολόγος καὶ ἱστορικός,

1. Παναγιώτου Μπρατσιώτου, Χριστιανισμὸς καὶ πολιτισμὸς, Θεσσαλονίκη 1941, σελ. 24.

2. Γ. Βερίτη, Ἀναδρομὴ στὸν ἄγνωστο Μεσαίωνα, περ. «Ἀκτίνες», ἔτος 1944, σελ. 63.

ἀνέθεσε τὴν ἴδρυσιν τῆς περιφήμου Παλατινῆς Ἀκαδημίας. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἀλκουίνου ἴδρυσαν πλείστας Ἐπισκοπικὰς καὶ μοναστηριακὰς σχολὰς³. Γενικῶς τὰ μεσαιωνικὰ μοναστήρια δύνανται νὰ θεωρηθοῦν «ὡς οἱ πρῶτοι ναοὶ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, δεδομένου, ὅτι ἐκ τῶν μοναστηριακῶν σχολῶν προέκυψαν τὰ πρῶτα πανεπιστήμια»⁴.

Τεραστία ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καθ' ὅλου ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Τὰ χριστιανικὰ θρησκευτικὰ βιώματα καὶ ἐνεργήματα (λ.χ. ἡ πίστις, ἡ ἁμαρτία, ἡ μετάνοια) μελετῶνται ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς ψυχολογίας, τῆς κοινωνιολογίας, τῆς ἰατρικῆς Ἐπιστήμης, τῆς ἐγκληματολογίας κ.λ.π. Ὡσαύτως ἡ ἱστορία τῶν ἐπιδράσεων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τὸν καθ' ὅλου πολιτισμὸν συντελεῖ σημαντικῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἱστορικῶν ἐπιστημῶν. Ἐκτὸς τούτου αἱ χριστιανικαὶ δεοντολογικαὶ ἀπαντήσεις ἐμπνέουν, ἐμψυχώνουν καὶ πλουτίζουν τὰ ὑπὸ τῶν πνευματικῶν καὶ κανονιστικῶν ἐπιστημῶν ἐρευνώμενα πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ φαινόμενα καὶ δημιουργήματα⁵.

Ἀρίστη πιστοποίησις τοῦ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς συντελεῖ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν πρόοδον εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι πολλοὶ κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ ὑπῆρξαν διαπρεπεῖς θεράποντες τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν ἢ τῆς φιλοσοφίας.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι οἱ εἰσηγηταὶ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξαν δύο Ἕλληνες κληρικοί: ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις καὶ ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης⁶.

Ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις, ὡς διευθυντὴς τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς, ἐδίδαξε Φιλοσοφίαν, Μαθηματικά, Φυσικὴν, Ἀστρονομίαν. Συνέγραψε φιλοσοφικά, ἀστρονομικά, φυσικὰ συγγράμματα. Μετέφρασε τὰ Μαθηματικά τοῦ Σεγνέρου. Ἐγγραψε Λογικὴν ἐξ 600 σελίδων. Μετέφρασε τὴν Ἀριθμητικὴν καὶ Γεωμετρίαν τοῦ Βόλφ, τὴν Φυσικὴν τοῦ Φ. Βουκερέρ καὶ τὰ Στοιχεῖα Φυσικῆς τοῦ Τακουεντίου. Συνέγραψεν αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν πραγματείαν περὶ παλιρροϊῶν. Ἐξέδωσεν εἰς 432 σελίδας μετὰ 179 σχημάτων ἐκτὸς κειμένου μαθήματα Πειραματικῆς καὶ Μαθηματικῆς Φυσικῆς. Ἐδημοσίευσεν «Στοιχεῖα Μεταφυσικῆς» εἰς δύο τόμους⁷.

Ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης ἐξέδωκεν Ἀριθμητικὴν, Μεταφυσικὴν, Γεωγραφίαν καὶ τὰ περὶ Μετεώρου Φυσικῆς καὶ περὶ τῆς

3. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 112.

4. Π. Μ π ρ α τ σ ι ὶ ὄ τ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 24.

5. Εὐ α γ γ ἔ λ ο υ Θεοδώρου, Κριτικὴ εἰσαγωγή εἰς τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων Θρησκείας καὶ Γνώσεως, Ἀθῆναι 1956, σελ. 107.

6. Δ. Κ ω τ σ ἄ κ η, Οἱ εἰσηγηταὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, περ. «Ἀκτῖνες», Πάσσα 1943, σελ. 92.

7. Αὐτόθι, σελ. 92-96.

Ἡλεκτρικῆς Δυνάμεως. Ἐξέδωκε «Στοιχεῖα φυσικῆς» εἰς δύο τόμους καὶ «Στοιχεῖα Μαθηματικῶν» εἰς τρεῖς τόμους! «Ἡ φυσικὴ τοῦ ἦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν πανελλήνιον διδακτικὸν βιβλίον δι' ἀρκετάς δεκάδας ἐτῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπλῆ ἐξιστόρησις διαφορῶν φυσικῶν φαινομένων, ἀλλὰ πραγματεύεται συστηματικῶς καὶ κατὰ τρόπον ἄκρως ἐπιστημονικὸν ὁλόκληρον τὴν Πειραματικὴν καὶ ἐν μέρει Μαθηματικὴν Φυσικὴν. Μηχανικὴ, Θερμότης, Ἀκουστικὴ, Μαγνητισμός, Ἡλεκτρισμός, Φυσικὴ τῆς ἀτμοσφαίρας εἶναι τὰ κύρια μέρη, εἰς τὰ ὅποια διακρεῖται τὸ ἔργον τοῦτο. Ἐξ ἄλλου ἢ τρίτομος σειρὰ τῶν Μαθηματικῶν του περιλαμβάνει Ἀνώτερα Μαθηματικά, τὰ ὅποια καὶ σήμερον ἀκόμη διδάσκονται οἱ φοιτηταὶ τῶν Φυσικῶν καὶ τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ φοιτήσεώς των»⁸. Ὁ Θεοτόκης ἔγραψε Στοιχεῖα Γεωγραφίας καὶ Ἀστρονομίας μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐνημερότητα. Ὑπάρχει καὶ ἀνέκδοτος Μετεωρολογία του. «Ὅταν λάβῃ κανεῖς ὑπ' ὄψιν του τὴν τότε σπάνιν βιβλίων καὶ βιβλιοθηκῶν, τὴν ἄλλην πολυσχιδῆ δρᾶσιν τοῦ Θεοτόκη, τοὺς κόπους εἰς τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ ὑποβληθῇ ταξιδεύων μέχρι Λειψίας καὶ Μόσχας τὴν ἐποχὴν ἐκείνην προκειμένου νὰ τυπώσῃ τὰ συγγράμματά του, εἶναι ἡναγκασμένος νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι πολὺ ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς σημερινούς ἀκαδημαϊκοὺς διδασκάλους μας θὰ ἤμποροῦσαν νὰ ἀνθέξουν εἰς σύγκρισιν πρὸς τὸν Ἕλληνα ἐκεῖνον ἐπιστήμονα. Διότι οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἔχοντες εἰς τὴν διάθεσίν των καὶ βιβλιοθήκας καὶ ταχεῖαν ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν ἔξω ἐπιστημονικὸν κόσμον καὶ ἀνάλογον περιβάλλον, πρὸς τούτοις δὲ καὶ εὐκόλα τυπογραφικὰ μέσα, ἔρχονται, διδάσκουν καὶ παρέρχονται πολλάκις χωρὶς ἢ διάβασίς των νὰ γίνῃ αἰσθητὴ οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν γενεάν των»⁹.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

8. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 97.

9. Αὐτόθι.

Ο ΕΡΩΤΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ

(Ἀπὸ τὴν ὁμιλία του στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο).

Δὲν ἔχουνε τὸ ἴδιο πάθος, αὐτοὶ ποὺ ἔχουν λίγα κι' αὐτοὶ ποὺ βουλιάζουν μέσα στὰ μεγάλα πλούτη· γιατί ὁ ἔρωτάς τους γίνεται τότε τυραννικώτερος. Κι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ποτέ μου δὲν παύω νὰ σᾶς τὸ λέω· ὅτι δηλαδή τὸ νὰ προσθέτωμε ὀλοένα κι' ἄλλα σ' αὐτὰ ποὺ ἔχουμε, ἀνάβει μεγαλύτερη τὴν φλόγα· καὶ κάνει φτωχότερους αὐτοὺς ποὺ τ' ἀποκτοῦνε, γιατί τοὺς ρίχνει σὲ μεγαλύτερες ὀλοένα ἐπιθυμίες καὶ τοὺς κάνει νὰ αἰσθάνωνται περισσότερο τὴν φτώχεια τους.

* * *

Γιατί ὅπως αὐτοὶ ποὺ ἔχουνε πυρετό, ἐπειδὴ περισσεύει μέσα τους ἡ πικροχολή, ἂν τύχη νὰ φᾶνε καὶ νὰ πιοῦνε περισσότερο, ὄχι μονάχα δὲν σβύνουν τὴν καούρα τους, ἀλλὰ κι' ἀνάβουνε μεγαλύτερη τὴ φλόγα της, παρόμοια καὶ οἱ φιλοχρήματοι, ὅταν στὴν κακὴ τους ἐκείνην ἐπιθυμία, ποὺ εἶναι κι' ἀπὸ τὴν χολὴ δραστικώτερη, προσθέσουμε ἐπάνω της καὶ τὰ χρήματα, τὴν κάνουν νὰ λαμπαδιάζη περρισσότερο. Γιατί τίποτα δὲν τὴν σταματᾷ τόσο, ὅσο τὸ ν' ἀπαλλαγῆ κανεὶς ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ κερδίζη, ὅπως καὶ τὴν πικροχολὴ τὴν λιγοστεύει τὸ λίγο φαγητὸ καὶ τ' ἀδιανὸ στομάχι.

Καὶ πῶς λοιπὸν ρωτᾷ κάποιος, μπορεῖ νὰ γίνῃ αὐτό ; Ἄν τὸ καταλάβῃς, πῶς μὲ τὸ νὰ πλουτίζῃς ποτέ σου δὲν θὰ παύσῃς νὰ διψᾷς καὶ νὰ ρεύῃς ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία ν' ἀποκτήσῃς περισσότερο· ὅταν ὅμως ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά σου, τότε θὰ μπορέσῃς νὰ τὴν σταματήσῃς καὶ τὴν ἀρρώστειαν αὐτὴν. Νὰ μὴν σωριάζῃς λοιπὸν γύρω σου περισσότερα, γιὰ νὰ μὴν κυνηγᾷς τ' ἄπιαστα, κι' ἀρρωστήσῃς ἀγιάτρευτα, καὶ γιὰ νὰ μὴν καταντήσῃς ἐλεινότερος, μὲ τὸ νὰ σὲ δέρνηῃ τέτοια λύσσα.

Γιατί θέλω νὰ μ' ἀπαντήσῃς· ποίος μπορούμε νὰ εἰποῦμε πῶς βασανίζεται καὶ ὑποφέρει περισσότερο· αὐτὸς ποὺ λαχταρᾷ πλοῦσια φαγοπότια καὶ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τ' ἀπολαύσῃ ὅπως θέλει, γιὰ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει τέτοια ἐπιθυμία ; Εἶναι εὐκολοδιάκριτο, πῶς αὐτὸς ποὺ τὰ ἐπιθυμεῖ μὲν, δὲν μπορεῖ ὅμως καὶ νὰ χαρῆ αὐτὰ ποὺ λαχταρᾷ. Γιατί εἶναι τόσο ὀδυνηρὸ

αυτό, τὸ νὰ ἐπιθυμῆς δηλαδὴ καὶ νὰ μὴν ἀπολαβαίνης καὶ νὰ διψᾷς καὶ νὰ μὴν πίνης, πού κι' ὁ Χριστός, ὅταν θέλησε νὰ μᾶς παραστήσῃ τὴν Κόλαση, κι' αὐτὸς ἀκόμη μὲ τὸν ἴδιο τρόπο νὰ μᾶς τὴν ζωγραφίσῃ· καὶ μᾶς παρουσίασε τὸν πλούσιο νὰ ξεροψήνεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο· γιατί αὐτὸς ἦτανε ὁ τρόπος τῆς Κόλασής του, τὸ νὰ λαχταρᾷ δηλαδὴ μιὰ σταγόνα νερό, καὶ νὰ μὴν μπορῆ νὰ τὴν ἀπολαύσῃ.

Αὐτὸς μὲν λοιπὸν πού καταφρονᾷ τὰ χρήματα, κατορθώνει νὰ σταματᾷ τὴν ἐπιθυμία του· ὅποιος ὅμως θέλει νὰ πλουτίσῃ καὶ νὰ τριγυρίζεται διαρκῶς μὲ περισσότερα, τὴν ἀνάβει περισσότερο καὶ δὲν χορταίνει ποτέ του· μὰ κι' ἂν τοῦ δώσουν ἀμέτρητους θησαυρούς, ὀρέγεται κι' ἄλλους τόσους. Κι' ἅμα τοὺς ἐπιτύχη, ξαναθέλει δυὸ φορές ἄλλους τόσους. Καὶ προχωρώντας, εὐχεται νὰ γίνουν γιὰ τὸ χατήρι του καὶ τὰ βουνὰ καὶ ἡ θάλασσα καὶ τὰ πάντα χρυσάφι, σὰν νὰ τὸν κτύπησε μιὰ καινούργια καὶ φοβερὴ τρέλλα, πού δὲν μπορεῖ νὰ σβύσῃ ποτέ.

*
* *

Καὶ γιὰ νὰ καταλάβῃς, πῶς αὐτὸ τὸ κακὸ δὲν σταματᾷ, μὲ τὴν προσθήκη, παρὰ μὲ τὴν ἀφαίρεση, σ' ἐρωτῶ τί θάκανες ἂν κάποτε σοῦ ἐρχόντανε ἡ παράλογη ἐπιθυμία νὰ πετάξῃς καὶ νὰ σηκωθῆς στὸν ἀγέρα; πῶς θὰ τὴν ἔσβυνες τὴν παρανοϊκὴ σου αὐτὴν ἐπιθυμία; μὲ τὸ νὰ πλάθῃς φτερὰ καὶ μὲ τὸ νὰ φτιάχνῃς ἄλλα παρόμοια ὄργανα; ἢ μὲ τὸ νὰ λογικευθῆς πῶς ζητᾷς πράγματα ἀδύνατα κι' ὅτι δὲν πρέπει νὰ καταπιάνεσαι μὲ τίποτες ἀπ' αὐτὰ; Εἶναι φανερό, πῶς μὲ τὸ νὰ λογικευθῆς.

Μὰ ἐκεῖνο—μ' ἀπαντᾷ—εἶναι ἀδύνατο. Μὰ κι' αὐτὸ εἶναι ἀδυνατότερο· τὸ νὰ βρῆς δηλαδὴ ὄριο στὴν ἐπιθυμία σου αὐτὴν. Γιατί εὐκολώτερο τὸ βρίσκω νὰ πετάξωμε σὰν ἄνθρωποι, παρὰ νὰ σταματήσωμε μιὰν ἐπιθυμία μας, μὲ τὴν προσθήκη τοῦ περισσότερου. Γιατί ὅταν μὲν εἶναι πραγματοποιήσιμα τὰ ὅσα ζητᾷμε, μπορούμε νὰ παρηγοριούμαστε, μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς θὰ τ' ἀπολαύσωμε. Ὅταν ὅμως εἶναι ἀκατόρθωτα, ἕνα μονάχα πρέπει νὰ φροντίζωμε, τὸ νὰ ἀπαλλαγούμε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία, γιατί μ' ἄλλο τρόπο βέβαια δὲν εἶναι βολετὸ νὰ ξαναποκτήσωμε τὴν ψυχὴ μας.

Γιὰ νὰ μὴν βασανίζωμαστε λοιπὸν ἄδικα, ἀφήνοντας τὴν φιλοχρηματία, πού ὅλο λύπες μᾶς δίνει καὶ πού δὲν ἔχει ποτέ της σταματημό, ἄς ἀραξοβολήσωμε ἀλλοῦ· κι' ἄς ἐπιθυμήσωμε τοὺς ἐπουράνιους θησαυρούς, πού μᾶς κάνουν μακάριους καὶ πού εἶναι εὐκολοαπόκτητοι. Γιατί στὴν περίπτωσιν αὐτὴ οὔτε καὶ θὰ πολυκουραζώμαστε, κι' ἀνείπωτο θᾶναι τὸ κέρδος

μας, μὰ κι' οὔτε εἶναι δυνατόν ν' ἀποτύχη αὐτὸς πού προσέχει κατὰ κάποιον τρόπο, καὶ πού εἶναι νηφάλιος καὶ καταφρονᾷ τὰ παρόντα. Γιὰ νὰ μὴν εἶναι λοιπὸν κανεὶς σάν δοῦλος καὶ σάν ἀγορασμένος, εἶναι πᾶσα ἀνάγκη νὰ ξεφύγῃ ἀπ' αὐτὰ μιὰ καὶ καλή.

* *

Λογιάζοντας λοιπὸν ὅλ' αὐτὰ, ν' ἀποδιώξῃς ἀπὸ μέσα σου τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν γιὰ χρήματα. Γιατὶ οὔτε κι' αὐτὸ μπορεῖς νὰ ἰσχυρισθῆς, πῶς τὰ παρόντα μὲν τ' ἀπολαβαίνεις, τὰ δὲ μελλούμενα τ' ἀποστερεῖσαι· καίτοι, κι' ἂν συνέβαινε αὐτό, θᾶτανε τοῦτο ἡ ἔσχατη Κόλαση καὶ τιμωρία μας. Τώρα ὅμως κι' αὐτὸ δὲν γίνεται. Γιατὶ μαζί μ' ἐκείνη τὴν φωτιά καὶ προτοῦ νὰ τὴν δοκιμάσωμε, κι' ἐδῶ ριχνόμαστε στὴ φοβερώτερη κόλαση. Γιατὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτὴ καὶ πολλὰ σπίτια ξεθεμέλιωσε, καὶ πολέμους φοβεροὺς ξεσήκωσε, κι' ἀνάγκασε πολλοὺς νὰ τερματίσουν μὲ βίαιον θάνατον τὴν ζωὴ τους. Καὶ προτοῦ νὰ μᾶς εὔρουν οἱ κίνδυνοι αὐτοί, καταστρέφει τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς μας· καὶ πολλές φορές ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον πού τὴν ἔχει νὰ γίνῃ δειλὸς κι' ἄνανδρος κι' ἀδιάντροπος καὶ ψεύτης καὶ συκοφάντης κι' ἄρπαγας καὶ πλεονέκτης κι' ὅλα τὰ χειρότερα κακά.

* *

Ἴσως ὅμως νὰ καταμαγεύσαι, βλέποντας τὰ μεγαλεῖα τοῦ πλούτου, καὶ τὸ πλήθος ἀπὸ ὑπηρέτες, καὶ τὴν ὁμορφίαν τῶν κτιρίων, καὶ τὶς κολακείας πού τοὺς γίνονται, ὅπου καὶ νὰ φανοῦν. Στὴν κακὴ λοιπὸν αὐτὴ πληγὴ, ποῖο νᾶναι ἄραγε τὸ φάρμακον καὶ ἡ γιαντριά της; Ἄν στοχασθῆς κι' ἂν καταλάβῃς, τὸ κακὸ πού σοῦ κάνουν αὐτὰ στὴν ψυχὴ σου· πῶς σοῦ τὴν κάνουν μαύρη κι' ἔρημη κι' αἰσχροὺ καὶ τερατόμορφη. Ἄν λογιᾶσῃς μὲ πόσες ἀθλιότητες τ' ἀπόκτησες, μὲ πόσες προσπάθειες καὶ μὲ πόσους κινδύνους τὰ διατηρεῖς. Καὶ γιὰ νὰ εἰπῶ τὸ σωστό, οὔτε καὶ τὸ κατορθώνεις νὰ τὰ διατηρήσῃς ὡς τὸ τέλος· ἀλλὰ ὅταν ξεφύγουν ἀπὸ τὶς ἐνέδρες καὶ τὸ κυνηγητὸ ἀπὸ ὅλους, ἔρχεται ὁ θάνατος· καὶ τὰ ρίχνει πολλές φορές στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν σου, κι' ἐσένα σὲ βρίσκει ἔρημον καὶ σὲ παίρνει καὶ φεύγει, χωρὶς νὰ παίρνης μαζί σου τίποτα, παρὰ μονάχα τὶς πληγὰς καὶ τὰ ἔλκη, πού ἀπόκτησες ἀπ' αὐτὰ, καὶ πού τὰ πῆρε μαζί της φεύγοντας ἡ ψυχὴ σου.

* *

Ὅταν λοιπὸν, ἰδῆς κάποιον πού λαμποκοπᾷ ἐξωτερικᾶ ἀπὸ τὶς στολὲς του κι' ἀπὸ τοὺς πολλοὺς πού τὸν δορυφοροῦνε,

άνοιξέ του τήν συνείδησή του, και θα βρῆς πολλές άραχνιές μέσα της, και νάναι κατασκοπισμένη ή πρόσοψή της. Στοχάσου τόν Παῦλο, τόν Πέτρο. Συλλογίσου τόν Ἰωάννη, τόν Ἡλία. Ἡ καλύτερα τόν ἴδιο τόν Χριστό, πού δέν εἶχε πού νά γείρη τό κεφάλι του. Ἐκείνου και τῶν δούλων του νά γίνης μιμητής· και νά πλάθης μέ τή φαντασία σου τόν άνείπωτο πλούτο ἐκείνων. Κι' άν τύχη, άφοῦ κάτι μάντεψες, νά ξανασκοτισθῆ ὁ λογισμός σου, ὅπως ὅταν ξεσπᾷ πάλι καταιγίδα σέ κάποιον πλοίο πού θαλασσοδέρεται, άκουσε τήν άπόφαση τοῦ Χριστοῦ, πού λέει, πῶς εἶναι άδύνατο νά μπῆ στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν ένας άνθρωπος πλούσιος. Και σύμφωνα μέ τήν άπόφασιν αὐτή, κάμε μέ τόν λογισμό σου, άν τό θές, νά γίνουν χρυσάφι τά πάντα, και τά βουνά, και ἡ στερηά και ἡ θάλασσα· και πάλιν τότε θα ἰδῆς, πῶς δέν ὑπάρχει μεγαλύτερη ζημία άπό ἐκείνη πού παθαίνεις άπ' αὐτά!

* *

Και σὺ λοιπόν ἔχεις άκόμη στό μυαλό σου άμέτρητα στρέμματα γῆς; και δέκα και εἴκοσι σπίτια, ἢ και περισσότερα άκόμη, και λουτρά ένα πλήθος, και χίλια ζωντανά, ἢ και δυό φορές τόσα, κι' άμαξες άσημόδετες και χρυσοστόλιστες; Ἐγῶ ὅμως τοῦτο σοῦ λέω: Πῶς, άν ὁ καθένας άπό σᾶς τούς πλουσίους, άφήνοντας τήν φτώχεια του αὐτήν (γιατί φτώχεια εἶναι ὅλα αὐτά, άν τά συγκρίνης μ' αὐτά πού θα σᾶς εἰπῶ), θᾶχε δικό του ὅλο τόν κόσμο· κι' άν ὁ καθένας τους πάλιν εἶχε στή δούλεψή του τόσους ανθρώπους, ὅσοι ζοῦνε σήμερα σέ κάθε στερηά και θάλασσα, κι' άν ὠριζε ὅλα τά κτίρια πού ὑπάρχουνε και τίς πολιτείες και τούς λαούς· κι' άν άπό παντοῦ, άντις γιά νερό κι' άντις γιά δροσοπηγές, άνάβλυζε γι' αὐτόν χρυσάφι, και πάλιν θάλαγε πῶς οἱ τέτοιοι πλούσιοι δέν άξίζουν τρεῖς δεκάρες, άν ξέπεφταν άπό τήν βασιλεία τῶν οὐρανῶν! Γιατί άν τώρα πού λαχταροῦνε γιά χρήματα πού χάνονται, βασανίζονται ὅταν δέν τ' άποκτήσουν, τι θάφθανε λοιπόν γιά νά τους παρηγορήση, άν τυχόν άποκοῦσαν τήν αἰσθηση γιά τ' άνείπωτα ἐκείνα άγαθά; Δέν ὑπάρχει τίποτα!

* *

Μή μοῦ λές λοιπόν γιά τήν χρηματική περιουσία· άλλὰ νά στοχάζεσαι, πόση εἶναι ἡ ζημία πού παθαίνουν ἐξ αίτίας της ὅσοι εἶναι προσκολλημένοι σ' αὐτήν· πῶς χάνουν γι' αὐτήν τούς οὐρανοῦς, και παθαίνουν τό ἴδιο, σάμπως, νά ξέπεφτε κάποιος άπό βασιλικόν άνώτατον άξίωμα, κι' ἔχοντας ἔμπρός του μιὰ στοίβα άπό κοπριά, θα μεγαλοπιάνονταν γι' αὐτήν.

Ἡ ἀγωνία ἐνὸς ἱερέως

ΜΕ ΦΩΝΗ ΚΑΙ ΜΕ ΧΕΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ

Μιλᾶς στήν Ἐκκλησία σου. Στή νόμφη σου «ἦν περιεποιήσω διὰ τοῦ τιμίου σου αἵματος»¹. Ἀποκαλύπτεις πραγματικότητες καὶ ὁμορφιές ἀπρόσιτες στὸ ἀνθρώπινο λογικὸ καὶ στήν ἀνθρώπινη ἔρευνα. Διδάσκεις μυστήρια «ἀποκεκρυμμένα ἀπὸ τῶν αἰῶνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν»². Φανερώνεις «δόξους ζωῆς»³. Τρέφεις καὶ ἀγιάζεις τὸ λαὸ σου.

Κι' ὅλα αὐτὰ τόσο ἀπλᾶ. Μὲ σχήματα καὶ λόγια δανεισμένα ἀπὸ τὴ γῆ. Μὲ τίς κινήσεις καὶ τίς ἐννοίες καὶ τίς λέξεις τῶν ἀνθρώπων.

Δὲν ἔχουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι στὰ χέρια μας τὸ κλειδί τοῦ οὐρανοῦ. Οὔτε κατέχουμε τὴ γλῶσσα τῶν ἀγγέλων.

Δὲν ξέρομε μὲ ποιὸ τρόπο συνεννοοῦνται μεταξύ τους οἱ οὐράνιες δυνάμεις. Οὔτε πῶς κινοῦνται, ἐκεῖ, πού δὲν ὑπάρχει χρόνος καὶ χῶρος, ἐκπληρώντας τὸ ὑψηλό τους διακόνημα.

1. Πράξ. κ' 28.

2. Κλαδ. α' 26.

3. Ψαλμ. ιε' 11, Πράξ. β' 28.

Γιατὶ ὁ σωρὸς ἀπὸ τὰ χρήματα σὲ τίποτα δὲν διαφέρει ἀπὸ ἐκείνη καὶ μᾶλλον ἐκείνη εἶναι καλύτερη. Γιατὶ αὐτὴ εἶναι χρησιμὴ στὴ γεωργία, καὶ γιὰ ν' ἀνάβουν τὰ καζάνια στὰ λουτρά, καὶ γι' ἄλλα τέτοια πράγματα. Τὸ χρυσάφι ὅμως πού παραχῶνεις, δὲν χρησιμεύει σὲ τίποτα.

Καὶ μακάρι νᾶτανε ἄχρηστο μονάχα. Συμβαίνει ὅμως καὶ νανάβη πολλὲς φωτιές σ' αὐτὸν πού τῶχει, ἀν τυχόν δὲν τὸ μεταχειρισθῆ καλά. Γιατὶ σ' αὐτὸ βρίσκεται ἡ φύτρα τῶν περισσότερων κακῶν. Καὶ γι' αὐτὸ οἱ ἐθνικοὶ τὴν ἔλεγαν ἀκρόπολη τῶν κακῶν τὴν φιλαργυρία. Ὁ δὲ μακάριος Παῦλος, πολὺ καλύτερα καὶ παραστατικώτερα τὴν εἶπε ρίζα κάθε κακίας. Βάζοντας λοιπὸν καλὰ στὸ νοῦ μας ὅλα αὐτὰ, ἄς μάθωμε νὰ ζηλεύωμε τὰ πραγματικῶς ἀξιοζήλευτα. Ὅχι τίς λαμπρὲς οἰκοδομές, οὔτε καὶ τὰ πλούσια χωράφια, ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους πού ἔχουνε πολλὴ παρρησία στὸ Θεό· αὐτοὺς πού εἶναι πλούσιοι στὰ ἐπουράνια καὶ πού εἶναι στήν κατοχὴ τους οἱ θησαυροὶ τους ἐκεῖνοι· τοὺς πραγματικὰ πλούσιους, πού εἶχαν μείνει στὸν κόσμον φτωχοὶ γιὰ τὸν Χριστό.

(Συνεχίζεται)

Ἐπίδοση ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Πολύ περισσότερο δὲν εἶμαστε σὲ θέσι νὰ ἐξιχνιάσουμε τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο ὁμιλοῦν τὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἐκφράζουν τὴν ἀναρχὴ καὶ ὑπερούσια ἀπόφασί των. Μᾶς εἶναι ἄγνωστο πῶς ὁ Πατὴρ ὁ Οὐράνιος εἶπε στὸν υἱό του: «υἱός μου εἶ σύ ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε»⁴. Ἡ μὲ ποιά μυστηριώδη ἐνέργεια ὁ Υἱὸς μετὰ τὴν Ἀνάστασι ἐστειλε τὸν Παράκλητο στὴ γῆ μας⁵.

Ἄλλα αὐτά, ποὺ συμβαίνουν στὸν πνευματικὸ κόσμον καὶ στοὺς κόλπους τῆς θεότητος, τὰ καλύπτει ἀπ' τὰ μάτια μας πυκνὸς πέπλος μυστηρίου.

Ἀκόμα καὶ οἱ λίγες προνομιούχες μορφές, ποὺ ἀξιώθηκαν νὰ ἀρπαγοῦν καὶ ν' ἀνυψωθοῦν στοὺς οὐρανοὺς, δὲν κατώρθωσαν νὰ χωρέσουν στὴν πεπερασμένη ὑπαρξί τους ἐκεῖνα ποὺ εἶδαν καὶ νὰ τὰ ἐρμηνεύσουν καὶ νὰ τὰ μεταδώσουν.

Τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς σου καὶ τῆς εὐνοίας σου, ὁ Παῦλος, «ἤρπάγη εἰς τὸν παράδεισον»⁶. Εἶδε ἐκεῖ «ἀ ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη»⁷. Ὅμως ὅσα εἶδε καὶ ὅσα ἤκουσε, τὰ χαρακτήρισε «ἄρρητα»⁸. Οὔτε κατώρθωσε νὰ τὰ συγκρίνῃ μὲ τίς πραγματικότητες τῆς γῆς, οὔτε στάθηκε ικανὸς νὰ τὰ περιγράψῃ καὶ νὰ τὰ ἐκφράσῃ.

Τὴν ἴδια πείρα ἀπόκτησε ὁ ἄλλος ἐκλεκτός σου μαθητής, ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.

Ὅταν ἀνυψώθηκε στὴν ἐπουράνια πόλι, τὴν αἰώνια καὶ ἀκατάλυτη Σιών, συνάντησε μπροστά του ἐπιβλητικὸ καὶ ἀνεξιχνίαστο τὸ μυστήριον.

Μὲ πόνο καὶ ἀγωνία μᾶς διηγήθηκε :

«Εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιάν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτὰ· καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ· τίς ἄξιος ἔστιν ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ λῦσαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ οὔτε ἐπὶ τῆς γῆς οὔτε ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον οὔτε βλέπειν αὐτό· καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολὺ ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὗρέθη ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον οὔτε βλέπειν αὐτό»⁹.

Αἰσθάνομαι κατηγορηματικὴ καὶ ἀπόλυτη τὴ μελαγχολικὴ καὶ δραματικὴ ἀφήγησι.

Εἶναι ἀπροσπέλαστο καὶ ἀνερμήνευτο τὸ μυστήριον ἀκόμα καὶ

4. Ἐβρ. α' 5.

5. Ἰωάν. ιδ' 16, 17.

6. Β' Κορινθ. β' 4.

7. Α' Κορινθ. ιβ' 9.

8. Β' Κορινθ. ιβ' 4.

9. Ἀποκαλ. ε' 1-4.

στούς πιό ἐκλεκτούς σου. «Βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν» ἀλλὰ καὶ «κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτὰ».

Ὅμως, Χριστέ μου, μετὰ ἀπὸ αὐτῆ, τὴν πρώτη, τὴ δραματικὴ διαπίστωση, εἶμαι σὲ θέσι νὰ κάνω τὴ δευτέρα, τὴ γεμάτη εὐτυχία καὶ χαρά.

Ἐσὺ ὁ ἴδιος συγκατέβηκες καὶ μᾶς μίλησες. Μὲ τὴν ἀποκάλυψή σου καὶ μὲ τὴν ἐνανθρώπησί σου μᾶς ἔκανες προσιτὸ τὸ μυστήριον καὶ μᾶς χάρισες τὴν δυνατότητα νὰ τὸ ἐγγίσουμε καὶ νὰ τὸ ζήσουμε.

* *

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μᾶς συμπληρώνει τὸ ὄραμά του.

«Εἷς τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι· μὴ κλαῖ· ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων· ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ρίζα Δαυὶδ, ἀνοῖξει τὸ βιβλίον καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγίδας αὐτοῦ»¹⁰.

Λέων τῆς φυλῆς Ἰούδα, Ἰησοῦ Χριστέ μου, εἶσαι ὁ μόνος, ποὺ γνωρίζεις τὸ βιβλίον καὶ τίς σφραγίδες του. Κι' ὁ μόνος, ποὺ ἔφερες καὶ φανέρωσες τὰ μυστήρια στὴ γῆ μας. Διότι αὐοὶδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»¹¹. Μὲ τὴν ἐνανθρώπησί σου ἤρθες κοντὰ σὲ μᾶς καὶ μᾶς ἔφερες τὴν ἄχρονη καὶ αἰώνια ἀλήθεια μὲ τέτοιο τρόπο καὶ μὲ τέτοια γλώσσα, ποὺ νὰ μποροῦμε νὰ τὴν προσοικειωθοῦμε.

Ὁ ἀπόστολός σου τὸ ὑποσημειώνει. Ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς «ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγῆσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος»¹².

Πῆρες τὴ μορφὴ τῆ δικῆ μας. Καὶ μᾶς μίλησες ὅπως μιλάμε μεῖς. Μὲ τὴ γλώσσα, τὴν ὁποία οἱ πρόγονοί μας διαμόρφωσαν.

Ἐποτάχτηκες στοὺς κανόνες τοῦ ἀνθρωπίνου λεκτικοῦ καὶ στὰ ἀνθρώπινα συντακτικὰ σχήματα.

Δανείστηκες εἰκόνες ἀπὸ τὴ φύσι καὶ τὴ ζωὴ, γιὰ νὰ κάνης προσιτὲς καὶ κατανοητὲς τίς βαθεῖες διδασκαλίες σου.

Δέχτηκες νὰ χαραχτῆ τὸ θέλημά σου σὲ περγαμηνές, κι' ἀργότερα σὲ βιβλία, ὅπως ὅλες οἱ ἀνθρώπινες διδασχές.

Ἡ Παλαιστίνη εἶναι μιὰ χώρα ἱερή. Πρόσφερε τὴ γῆ της καὶ τὸ λεξιλόγιό της καὶ τίς συνήθειές της σὲ σένα, τὸν Ἵπερουσίον Λόγο, σὰν ὑπρέτης καὶ ἐρμηνευτῆς τοῦ θεικοῦ σου μηνύματος.

Οἱ ἀκρογιαλιές της καὶ τὰ βουνά της ἔγιναν τὰ ἐπίσημα βήματα σου. Ἀντιλάλησαν οἱ ρεματιές τοῦ «Ὁρους» ἀπὸ τοὺς μα-

10. Ἀποκαλ. ε' 5.

11. Ἰωάν. γ' 14.

12. Φιλιπ. β' 6, 7.

καρισμούς, τις παραβολές, τὸ «Πάτερ ἡμῶν»... Δέχτηκε τὸ «ὑπερῶ», σὰν χρυσὸ θησαυροφυλάκιο, τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Διαθήκης σου. Πῆραν οἱ ἐληές τῆς Γεθσημανῆ στὰ ἀσημένια φτερά τους τὴν προσευχὴ τῆς ἀγωνίας σου, γιὰ νὰ τὴν μεταφέρουν στὸ βασιλικὸ «Ταμεῖο» τοῦ οὐρανοῦ Πατέρα.

Οἱ συνήθειες τῆς σποράς, ἡ ἐθιμοτυπία τῶν γάμων, οἱ παραδόσεις τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τὰ τόσα ἄλλα καθημερινὰ βιώματα τοῦ λαοῦ προσφέρθηκαν σὰν μεταφορικὰ σχήματα γιὰ νὰ φέρουν ἀκόμα πιὸ κοντὰ στὸ γῆινο ἄνθρωπο τὴν διδασκαλία σου.

“Ὅλα ὑποτάχθηκαν στὴν ἐνανθρώπησί σου καὶ τὴν κένωσι.
”Ἡ μᾶλλον ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπινους τρόπους ἐκφράσεως, τοὺς πλησίασες καὶ τοὺς ἀξιοποίησες μὲ τὴν ἀνανθρώπησί σου καὶ μὲ τὴν κένωσί σου.

“Ἄν μ’ αὐτὸ τὸν τρόπο δὲν μᾶς μιλοῦσες, Κύριε, θὰ ἤμασταν, ἀκόμα καὶ σήμερα, βουτηγμένοι σὲ πληκτικὸ, πυκνὸ σκοτάδι. Ὁ Θεὸς θὰ μᾶς ἦταν ἀπρόσιτος. Καὶ τὸ θέλημά Του ὁ μεγάλος ἄγνωστος.

* *

Ἀκόμα συγκατέβηκες στὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία μας μὲ τὸ νὰ μᾶς προσφέρῃς μὲ τρόπο αἰσθητὸ τὴν ἀόρατη θεία Χάρι.

Μεῖς ζητᾶμε νὰ δοῦμε. Νὰ ψηλαφήσουμε. Αὐτὴ μας τὴν ἀνάγκη δὲν τὴν περιφρόνησες. Πρόσφερες τὴ θυσία σου σὲ τόπο καὶ χρόνο. Τὸ Μυστικὸ σου Δεῖπνο τὸ ἴδιο. Πῆρες ἄρτο, ἀπ’ αὐτὸν, πού μεῖς ζυμώνουμε ἀπ’ τὸ σιτάρι τῆς γῆς καὶ οἶνο, ἀπ’ αὐτὸν πού ἀπ’ τὰ ἀμπέλι μας βγαίνει, γιὰ νὰ τὰ μεταποιήσῃς, στὸν ἄρτο «τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνοντα»¹³ καὶ στὸ «αἷμα τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης»¹⁴ στὸ πανάγιο σῶμα σου καὶ στὸ πανάγιο αἷμα σου. “Ἐτσι τὴν ὥρα, πού ἔλεγες τὰ μνημειώδη λόγια ἀλάβετε, φάγετε» καὶ «πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες...»¹⁵ οἱ μαθηταὶ σου εἶχαν μπροστά τους κάτι τὸ ὁρατό, τὸ αἰσθητό. Μεταλαμβάνοντας ὅμως ἀπ’ αὐτὸ μεταλαμβάναν «τῆς ζωηφόρου» σαρκὸς σου καὶ «τοῦ ζωηφόρου» αἱματός σου.

Συγκατάβασι στὴν ἀδυναμία μας!

Ἡ ἐνανθρώπησι εἶναι ἡ συγκατάβασι, πού σὲ ἔφερε κοντὰ μας.

* *

Μίλησες καὶ δίδαξες στὴν ἀνθρώπινη γλῶσσα μας.

Στὴν ἴδια γλῶσσα διατύπωσες τὴν ὑπέροχη πρόσκλησι στοὺς

13. Ἰωάν. στ’ 32-35.

14. Ματθ. κπ’ 28.

15. Μάρκ. ιδ’ 22-24.

ἐκλεκτούς, πού ἀποφάσισες νά κάνης μαθητάς σου και νά τούς ἀναδείξῃς ἀποστόλους σου. Τούς βρῆκες νά ἀσκοῦν τὸ γήινο ἔργο τους. Καί τούς κάλεσες: «δεῦτε ὀπίσω μου και ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων»¹⁶. Ἐλάτε κοντά μου και θά σᾶς κάνω ψαράδες, πού θά ἀλιεύετε ἀπ' τῆ μανιασμένη θάλασσα τοῦ κακοῦ τίς μισοπνιγμένες ὑπάρξεις, γιά νά τίς μπάζετε στή γεμάτη ζωῆ ἀτμόσφαιρα τῆς Ἐκκλησίας.

Μέ τὸ στόμα αὐτῶν τῶν ἀποστόλων ἐξακολούθησες νά ξαποστέλλης στά πέρατα τῆς γῆς τὸ χαρμόσυνο, λυτρωτικὸ μήνυμά σου. Γιατί οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν ἄλλη κεραία πού νά μπορῇ νά τὸ συλλάβῃ. Δὲν ἔχουν ἄλλο αἰσθητήριο, ἐκτός ἀπὸ τὴν ἀκοή, γιά νά τὸ διοχετεύσουν μέσα τους. Καί «πῶς πιστεύουσιν οὐ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;»¹⁷.

«Πορευθέντες μαθητεύσατε»¹⁸ παρήγγειλες μετὰ τὴν ἀνάστασί σου στοὺς ἀποστόλους σου. Τρέξτε νά μεταφέρετε στῆς γῆ τὰ ἔθνη τὸ σωτήριο μήνυμα.

Κι' αὐτοί, πιστοὶ στὴν ἐντολή σου, ἔτρεξαν. Μὲ λέξεις, πού τίς ἔβαζε στά χεῖλη τους τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο μετέδιδαν, στίς γλῶσσες και τίς διαλέκτους τῶν ἀνθρώπων, τὸ δικό σου πρόσταγμα. Τὴν ἴδια τῆ μέρα τῆς Πεντηκοστῆς, τὴν πρώτη μέρα, πού ἄρχισε τὸ κήρυγμα «Πάρθοι και Μῆδοι και Ἑλαμιῖται και οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε και Καππαδοκίαν, Πόντον και τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε και Παμφυλίαν, Αἴγυπτον και τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, και οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε και προσήλυτοι, Κρήτες και Ἀραβες» ἄκουγαν ἀπ' τὸ στόμα τῶν ἀποστόλων στίς δικές τους γλῶσσες «τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ»¹⁹. Καί, στή συνέχεια, λαοί, φυλές και γλῶσσες δέχτηκαν, σὰν πνοή αὔρας λεπτῆς, τοῦ Εὐαγγελίου τὸ γλυκὸ και παρήγορο μήνυμα.

Μαζὺ μὲ τὴν ἀνθρώπινη φωνή τους οἱ ἅγιοι ἀπόστολοί σου, πρόσφεραν και χεῖλη και χέρια και καρδιά στὴ διακονία τῶν ἱερῶν μυστηρίων. Ὅπως σὺ τούς εἶχες διατάξει. Ἄνθρωποι αὐτοί, ἔγιναν τὰ ὄργανα, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ χάρις σου διωχετευόταν στὴν Ἐκκλησία σου. Ἡ χάρις, ἡ ἀόρατη, πού δὲν ὑπόκειται στοὺς περιορισμοὺς και στοὺς νόμους, πού διέπουν τὴν ὕλη.

Ἔτσι ἡ «κένωσί σου» συνεχίστηκε. Σὺ, ὁ ἄχρονος και αἰώνιος Θεός, πού δέχτηκες νά ρθῆς, «ἐν χρόνῳ» και «ἐν σαρκί» στὴ γῆ, γιά χάρι δική μας, παρεχώρησες νά ἀπλωθῇ τὸ μήνυμα σου ἀπὸ

16. Ματθ. 8' 19.

17. Ρωμ. ι' 18.

18. Ματθ. κη' 19.

19. Πράξ. β' 9-11.

στόματα και με τρόπο ανθρώπινο, και να φυλαχθῆ ἡ χάρις τῆς σταυρικῆς σου θυσίας σέ χέρια ἀνθρώπων, στά χέρια τῶν ἀποστόλων σου.

Ἔνας κρίκος στή μακρινή ἀλυσίδα τῶν ἀποστόλων σου κι' ἐγώ, ὑπηρετῶ τὸ μυστήριο τῆς ἐνανθρωπήσεώς σου. «Ἀναλαμβάνω τὴν διαθήκην σου διὰ στόματός μου» (Ψαλμ. μθ' 16). Καὶ βαστάζω στά χέρια τῆ θυσία τοῦ Σταυροῦ σου καὶ τὴν προσφέρω στὸν Οὐράνιο πατέρα.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μου, ὅσοι δὲν μελετοῦν σὲ βάθος καὶ πλάτος τὴν ἐνανθρώπησί σου, ἀποστρέφουν τὸ πρόσωπο. Προτιμοῦν μιὰ ἐπαφή μαζί σου χωρὶς τὴ μεσολάβησι τῆ δική μου. Ὅσοι ζοῦν ὀρθόδοξα, τὴ βρίσκουν τὴ μεσολάβησι φυσική. Τὴν τοποθετοῦν καὶ τὴν ἐνσωματώνουν στὸ μεγάλο σχέδιο τῆς παρουσίας του.

Ἐγώ, μένω ἀπορημένος. Οἱ λόγοι πνίγονται μέσα στὴν ἱερή μου συγκίνησι.

Δὲν εἶμαι ἕνας ὑπάλληλος στὸ θυσιαστήριό σου οὔτε ἕνας ἀπλὸς ὑπηρετῆς. Διακονῶ στὸ βαθύτερο καὶ ἀγιώτερο μυστήριο. Προσφέρω καὶ τὸ νοῦ καὶ τὰ χεῖλη καὶ τὴν καρδιά καὶ τὰ χέρια, κι' ὀλόκληρη τὴν ὑπαρξί μου γιὰ νὰ ἀκουστῆ ὁ λόγος σου καὶ νὰ διαβιβαστῆ στὸ λαό σου ἡ ἀγιαστικὴ χάρις.

Ἰησοῦ μου... Κύριέ μου...

Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΓΚΑΤΖΙΡΟΥΛΗΣ
Ἱεροκέρυξ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι, ὅτι ἐκυκλοφόρησεν ὁ ἕκτος κατὰ σειρὰν τόμος τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἐκκλησίας», «Ἀδολεσχία Φιλόθεος» τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη (Μέρος Β') ὅστις καὶ ἀποστέλλεται εἰς ὅλας τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις πρὸς δωρεὰν διανομὴν εἰς τοὺς αἰδεσιμ. ἱερεῖς.

Παρακαλοῦνται οἱ αἰδεσιμ. Ἐφημέριοι ὅπως φροντίσουν νὰ τὸν παραλάβουν ἀπὸ τὰ οἰκεία Μητροπολιτικὰ Γραφεῖα. (Ἐκ τοῦ «Ἐφημερίου»)

ΠΕΡΙ ΜΙΑΝ ΣΥΝΕΣΤΙΑΣΙΝ

Τὴν Πέμπτην, 9ην Ἰουνίου 1966, ἐγένετο εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Athenée Palace συνεστίασις τῶν ἐν Ἀθήναις Κυκλαδιτῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Κυκλαδίου Πρυτάνεως τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου καὶ Καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῶν Θρησκευμάτων κ. Λεων. Φιλιππίδου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνεστιάσεως ὁ Διευθυντὴς τῆς «Ἐκκλησίας» κ. Θεοδ. Κ. Σπεράντσας προσεφώνησε τὸν κ. Φιλιππίδην ὡς ἑξῆς:

Εἰς ὅσα, μὲ τόσῃν ἔξαρσιν καὶ μὲ τόσον πηγαῖον Κυκλαδικὸν παλμόν, ἐλέχθησαν ἀπὸ τοὺς προλαλήσαντας, οἱ ὅποιοι διαζωγράφισαν λαμπρῶς τὴν πνευματικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἐπιφανοῦς συμπολίτου μας καὶ Πρυτάνεως τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου κ. Λεωνίδα Φιλιππίδην, θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω τοῦτο μόνον. Ὅτι δηλαδὴ ἡ τόσον ἀνέτως καὶ τόσον ἀποδοτικῶς κινουμένη ἐντὸς τῆς ἐνδοκοσμικῆς σφαίρας ἐπιστημονικῆ του κατάρτισις καὶ σοφία, ὅχι μόνον δὲν ἐκλόνησεν, οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον, τὴν πίστιν του εἰς τὴν ὑπερκοσμιότητα τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας· ἀλλὰ ὅλως τὸναντίον, τὴν ἐνεδυνάμωσε καὶ τὴν ἐστερέωσεν ἀκλονήτως καὶ καταπαγίως. Καὶ πιστεύων ὀλοψύχως, ὅτι ὡς ἀγὼν πρόκειται ὁ παρῶν βίος, ἀγνωστέτης εἶναι ὁ Θεός, καὶ ἀγωνιστῆς ὁ ἄνθρωπος· καὶ ὅτι ὀφείλει νὰ ἐξέλθῃ οὗτος νικητῆς καὶ στεφανηφόρος ἐκ τοῦ σταδίου, ἀπέβη ἐνθουσιώδης ἀγωνιστῆς τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς καὶ ἀσύγκριτος ἐρμηνευτῆς τῆς Ὁρθοδόξου ἀληθείας.

Ὁ κ. Φιλιππίδης τὴν Ὁρθοδοξίαν τὴν κατανοεῖ καὶ τὴν αἰσθάνεται, ὅχι ἀπλῶς ὡς δόγμα πού συμβολίζει τὸν κόσμον τῆς θείας πραγματικότητος, ἀλλὰ εἰς τὴν ζέουσαν οὐσίαν του· καὶ ὡς φῶς ἐνυπόστατον καὶ θεῖον, πού ἀποκαλύπτει τὴν ἀπόλυτον ἀξίαν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Φῶς, δῶρον τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ ὅποιον διαχεόμενον ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ κόσμου, τὸν μεταποιεῖ, τὸν ἐξυψώνει καὶ τὸν ἐξαγιάζει. Καὶ καταριθμεῖται εἰς τοὺς ἐξαιρέτους ἐκείνους ἐπιστήμονας, οἱ ὅποιοι ἔκαυσαν καὶ ἐπυρπόλησαν μέσα εἰς τὴν λαυρίζουσαν φλόγα τῆς πίστεως των κάθε ὀλιγοδραμῆ σκεπτικισμόν καὶ κάθε ἄπτερον καὶ μικροχαρῆ ὀρθολογισμόν. Καὶ διεκήρυξε καὶ διακηρύσσει, καὶ ἀπὸ καθέδρας καὶ ἐν παντὶ καὶ πάντοτε, τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ὅτι ἡ «Ἐ λ λ ἄ ς π ι σ τ ε ὕ ο υ ς α» θαυματουργεῖ.

Ὁ κ. Φιλιππίδης ἀγαπᾷ καὶ σέβεται βαθύτατα τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας. Διότι, ὡς ἐμβριθὴς μελετητῆς καὶ ὡς ἀλη-

θῆς ἐπιστήμων, γνωρίζει ἄριστα, ὅτι αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἔθνους· καὶ τὴν πλήρη φωτὸς καὶ δόξης ἔκφρασιν τῆς μεγάλης του παραδόσεως. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀκαταμάχητος δύναμις ποῦ ἱεραρχοποιεῖ καὶ καταλάμπει τὴν ζωὴν του, εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις της. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀστείρευτος πηγὴ τῶν μεγαλουργιῶν του, τῶν ὑψηλῶν του ἐπνεύσεων, καὶ τὴν ἡρωϊκῶν ἀγῶνων καὶ τῶν ὑπερόχων θριάμβων τοῦ Γένους μας. Καὶ ὡς Διευθυντῆς τῶν Θρησκευμάτων, τὴν ὑπῆρέτησε — καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ — μὲ πίστιν ἀποστολικήν, καὶ ἐν ἀστραπαῖς πνεύματος καὶ ἠθους, ὅς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ εἶπω Κυκλαδικοῦ. Ὡς βασιλικὸς δὲ τότε Ἐπίτροπος παρὰ τῆ Ἱ. Συνόδῳ ὑπῆρξα ἄμεσος συνεργάτης του κατὰ τὴν ὥραϊαν καὶ δημιουργικὴν ἐκείνην ἐποχὴν. Καὶ εἶμαι ἀληθῶς εὐτυχής, διότι μοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία, κατὰ τὴν λαμπρὰν αὐτὴν συνεστίασιν, τὴν ὁποῖαν ἡ Κυκλαδικὴ μας οἰκογένεια δίδει πρὸς τιμὴν του, νὰ διακηρύξω πόσον ἀποφασιστικὴ καὶ πόσον πολῦτιμος ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ του, εἰς τὴν ἀνασύνταξιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ὅλης Ἐκκλησιαστικῆς Νομοθεσίας.

Καὶ τὸ πράττω τόσον περισσότερον εὐχαρίστως, καθ' ὅσον ὁ κ. Φιλιππίδης ἀνυψωθείς ἔκτοτε ἐπαξίως εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς πυραμιδώσεως, δὲν κατελήφθη ἀπὸ ἴλιγγον. Ἄλλὰ ἀποτελεῖ πάντοτε «σιωπηλὸν καὶ φθεγγόμενον» ὑπόδειγμα πολυμόχθου καὶ συνεχοῦς ἀναβάσεως· καὶ ἐμπνέουσα ὑπόμνησις εἰς πάντα καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς νέους μας, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν ἐπίγειον βίον του, πρέπει νὰ ὑπηρετῆ τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν Χριστιανικὴν Ὁρθόδοξον ἀλήθειαν.

Εἶναι κρίσιμος, ἀγαπητοί μου, ἡ ἐποχὴ μας. Εἶναι ἐποχὴ ἀποφασιστικὴ καὶ ἀποκαλυπτικὴ τῆς δημιουργικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῆς βασιλικῆς τάξεως, τὴν ὁποῖαν κατέχει οὗτος εἰς τὴν Δημιουργίαν. Διὰ πρώτην φοράν ὁ ἄνθρωπος ἐγκαταλείπει τοὺς μητρικοὺς κόλπους τῆς Γῆς, ὅπου ἐγεννήθη καὶ φέρεται μετάρσιος εἰς τὸ διάστημα, ἐρευνητῆς τῆς ἀπειρότητός του καὶ τοῦ μυστηρίου του.

Ταῦτοχρόνως ὁμως μὲ τὰς τεχνικὰς προόδους, καὶ παραλλήλως πρὸς τὰς ἐπινοήσεις καὶ τ' ἀξιοθαύμαστα μηχανικὰ κατορθώματα, ποῦ βελτιώνουν τὰς ὑλικὰς συνθήκας τῆς ζωῆς, ἐξαφανίζεται καὶ ἡ παλαιὰ της δομὴ καὶ μορφή καὶ πλαστικότης. Καὶ αἱ ὑλιστικαὶ θεωρίαι τοῦ κομμουνισμοῦ, ὁ ὁποῖος χαράσσει πορείαν ζωῆς ἄνευ Θεοῦ, ἀποσυνθέτουν δυστυχῶς τὰ θρησκευ-

τικά βιώματα. Καὶ ὁ κόσμος ὑλιστικοποιεῖται· ἐκφεύγει ἀπὸ τὰ ἔθιμά του καὶ ἀπὸ τὰς παραδόσεις του καὶ ἀμαυρώνεται ἡ «θεία εἰκὼν» τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ ὅμως, ἀγαπητοί μου, εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἐποχὴν τῆς ἱστορίας ἢ ἠθικὴν κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ πίστις εἰς τὸν Θεὸν δὲν ἀπέκτησε τόσον ἀποφασιστικὴν καὶ τόσον λυτρωτικὴν σημασίαν καὶ σοβαρότητα, ὅσον εἰς τοὺς καιροὺς μας αὐτούς. Ποτὲ ὁ κόσμος δὲν ἐγνώρισε τόσην ἀγωνίαν καὶ δὲν ἔζησε τραγωδίαν παρομοίαν πρὸς αὐτὴν ποῦ ζῶμεν σήμερον ὅλοι ἡμεῖς. Διότι ἡ λαβὴ τὴν ὁποίαν ἐπραγματοποίησεν ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καὶ ἡ διάσπασις τοῦ ἀτόμου τὴν ὁποίαν ἐπέτυχε, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἐτιθάσσευσε φοβερὰς καταστροφικὰς δυνάμεις, δύνανται, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν, ν' ἀφανίσουν ὀλοκληρωτικῶς τὸν πολιτισμὸν μας, καὶ νὰ καταλήξουν εἰς τὴν ἐρήμωσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὸν κόσμον ὅλον· ὅταν τὰς χειρίζονται ἄνθρωποι, χωρὶς ἠθικὴν καὶ χωρὶς πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἐνανθρωπήσαντα Χριστόν. Καὶ πιστεύω ἀκραδάντως, ὅτι τὸ πλέον ἐπεῖγον εἰς τὰς κρίσιμους αὐτὰς στιγμὰς τοῦ κόσμου καὶ τῆς Ἐθνικῆς μας ζωῆς εἶναι ὁ ἀναβαπτισμὸς μας εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆς ἀγίας μας πίστεως καὶ ἡ ἠθικὴ μας ἀνασυγκρότησις καὶ ἀναγέννησις.

★

Καὶ ἴδου ἀκόμη διατὶ ἡ ὀλόθερος πίστις τοῦ κ. Φιλιππίδη πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν ἀλήθειαν ἤξιζε νὰ ἐξαρθῆ καὶ νὰ στεφανωθῆ, ὡς ἐμπνέον παράδειγμα ὑπὸ τῆς Κυκλαδικῆς μας οἰκογενείας, ἡ ὁποία τόσον γνησίως θρησκεύεται καὶ φυλάσσει τὰς τιμὰς παραδόσεις τῶν Πατέρων μας.

Παρακαλοῦνται τὰ Ἐκκλ. Συμβούλια τῶν Ἱ. Ναῶν, οἵτινες λαμβάνουν τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὅπως καταβάλλουν εἰς τὸ Τοπικὸν ΤΑΚΕ τῆς περιφερείας των τὴν τυχὸν ὀφειλομένην συνδρομὴν των, ἥτις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957 καθωρίσθη εἰς δρχ. 30 ἑτησίως, ἐκτὸς τῶν Ἱ. Ναῶν τῶν περιφερειῶν Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, τῶν ὁποίων ἡ συνδρομὴ καθωρίσθη εἰς δρχ. 50, 75 ἢ 100, ἀναλόγως τῆς κατηγορίας ἐκάστου.

ΠΑΣΧΑΛΙΝΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

8. Σ τ ἡ ν Ἀ ν ά σ τ α σ ι. Τὸ θέαμα εἶναι πανοραματικὸ κι' ἐξαισιο με τὶς λαμπάδες καὶ τὰ φωτόχαρα πρόσωπα ὄλων. Θυμᾶμαι πὼς τὰ χρόνια ἐκεῖνα τὶς ἀναστάσιμες λαμπάδες πρόσφερε σ' ὄλο τὸ ἐκκλησίασμα ὁ παπα-Ἀντώνης Φιλικός, πού ὁ ἴδιος, ἀπὸ γνήσιο σιφνιακὸ κερί, τὶς εἶχε με τὰ χέρια του κατασκευάσει. Ἐπίσης τότε δὲν ἔφευγε κανεὶς ἀπ' τὴ λαμπροφώτιστη ἐκκλησιά, μετὰ τὴν τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως. Εἰδικὰ στὴν ἐνορία μας, τὸν ἀη—Γιάννη, στὸ Πάνω Πετάλι, εἶχε καθιερώσει ἀπὸ χρόνια ὁ μακαρίτης Γεώργιος Λουμίδης, ὁ ἄνδρας τῆς νονᾶς (= ἀναδόχου) μου Μαργαρίτας, νὰ προσφέρῃ τὴν νύκτα τῆς Λαμπρῆς ἓνα ἀρνί, ψημένο κατὰ τὸν ὠραῖο κι' ἀσυνήθιστο σιφνεῖο τρόπο. Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Λειτουργίας ἐδιάβαζε ὁ ἱερεὺς τὴν εἰδικὴ «Εὐχὴ εἰς τὸ εὐλογῆσαι ἐδέσματα κρεῶν τῇ ἀγία καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα». Καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσι καθέννας χριστιανὸς περνοῦσε ἀπ' τὸ παγγάρι, ἔπαιρνε ἓνα κομμάτι ἀπ' τὸ εὐλογημένο μοσχομυρωδάτο κρέας ἐπάνω σὲ τεμάχιο ἀπ' τὴν πασχαλιάτικη κουλούρα. Κι' ἔτσι, ὕστερα πὸ αὐστηρὴν τεσσαρακονθήμερη νηστεία («ἐπάσχαζαν») κρέας στὸ Ναό, μ' ἓνα ποτηράκι σιφνεῖο κρασί, ἀνταλλάσσοντας τὶς ἀναστάσιμες εὐχές.

Τὸ ὠραῖο αὐτὸ ἔθιμο συνεχίζει ἀκόμη καὶ σήμερα ἐπάξια ὁ κύρ Γιάννης Λουμίδης, τοῦ ἀνωτέρω πρωτονοικοκύρη τοῦ χωριοῦ ἄξιο παιδί γιὰ τὴν τιμιότητα, εὐσέβεια καὶ ἀρετὴ του.

9. Τὸ Πάσχα σ τ ἡ Σίφνο εἶναι κάτι τὸ ἀσύλληπτο σὲ μεγαλεῖο καὶ μουσικότητα. Πολλοὶ τῶχουν ἐξυμνήσει σὲ πεζὸ καὶ σὲ ποιητικὸ λόγο. Ὁ μουσοτραφῆς λόγιος καὶ ποιητὴς μας κ. Θεοδόσης Σπεράντσας, τῶχει ζωγραφίσει κι' ἀποθανάτισει με τὸν ὀξυγράφο καὶ λογοτεχνικὸ χρωστήρα του. Ἐνας καὶ μόνος στίχος, ἀπ' τὴν ἐξοχὴ ποιητικὴ του συλλογὴ «Ἡ Σίφνος μας», μᾶς δίνει μιὰ ὀλοζώντανη εἰκόνα τοῦ Πάσχα στὴ Σίφνο :

«Λαμπρόσκολα· χαρὰ Θεοῦ· τὸ χῶμα θυμιατό·
τὰ δένδρα πολυέλαιοι· θεῖος ναὸς ἡ χτίσις!
Παντοῦ κρυφῶν ὑμέναιων μελισσοβουητό,
κι' οἱ πέτρες ἔχουν ἀνοιξή, κι' ἔχουν κι αὐτὲς χνουδίσει!»

Ἄλλα στὴ Σίφνο τὸ Πάσχα λάμπουν. Ἄλλα χαίρονται. Ἄλλα ἀγάλλονται καὶ πανηγυρίζουν. Οἱ κάτοικοι τοῦ νησιοῦ με τὴν πηγαία εὐσέβεια, τὴν καλωσύνη κι' ἀπλοϊκότητά τους· ἡ λευκότητα τῶν σπιτιῶν κι' οἱ πεντακάθαροι δρόμοι τους· ἡ ἀπαλὴ κι' ὁμορφὴ ἀνοιξιάτικη φύσις με τὰ λουλούδια καὶ τὴν εὐωδιά· τ' ἄπλετο

φῶς, πού ὄρες-ὄρες ἐναλλάσσεται μ' ἐξαισίες φωτοσιτιάσεις καὶ κυματισμούς· ἡ ζωντανή θρησκευτικότητά τοῦ τόπου· αἱ πάμπολλες καὶ χαριτωμένες ἐκκλησιές μὲ τὰ σταυροθόλια καὶ τὰ καμπαναριά τους· ὅλα ἀπὸ κοινοῦ συμβάλλουν στὸν πανῆερο ἑορτασμὸ τῆς Ἑορτῆς τῶν ἑορτῶν, τῆς Λαμπρῆς. Μόνο τὴν ἀρμονία τῶν ἀναρίθμητων κωδωνοκρουσιῶν ν' ἀκοῦς γλυκαίνεται κι' εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ σου ἀπ' τὴν ἀνείπωτὴ αὐτῆ μουσικότητα καὶ χαρμονή, πού σ' ἀνεβάζει ψηλά, πολὺ ψηλά, σὲ ὑπέρθειους κόσμους. Γιατί, ἐκεῖ τὸ Πάσχα, κι' ὅλη τὴν ἐβδομάδα τῆς Διακαινησίου, θυμᾶμαι, δὲν ἔμενε ἐκκλησιά γιὰ ἐκκλησιά, πού νὰ μὴ σημαίνει. Τὰ καμπαναριά ἐσειόνταν ἀπ' τὸ χαρμόσυνο καμπανίδι, πού εἶχε κι' αὐτὸ τὴν ἰδιαίτερη χάρι του, τὴ θαυμαστὴ πρωτοτυπία καὶ τέχνη, ὥστε νὰ μοιάζῃ μὲ μελωδία ἀγγελικὴ!

Τὰ τελευταῖα χρόνια καθιερώθηκε νὰ γίνεται ἐπίσημα κι' ἐπιβλητικὰ στὸ ἱστορικὸ τῆς Βρύσης Μοναστήρι, ὁ Ἑσπερινὸς τῆς Ἀγάπης, στὸν ὁποῖο παρευρίσκονται πλήθῃ Σιφινῶν, ἰδιαίτερα ἀπ' τοὺς ξενητευμένους Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, πού νοσταλγικὰ στὴ Σίφνο πηγαίνουν, γιὰ νὰ περάσουν σιφνεῖα τὸ ἄγιο Πάσχα.

10. Ὁραιότατο καὶ ἀρχαιοτάτο ἔθιμο ἦταν καὶ παραμένει τὸ πανηγύρι τῆς Τρουλακιανῆς.

Θυμᾶμαι στὰ δύσκολα χρόνια τῆς Κατοχῆς εἶχα παρευρεθῆ δυὸ—τρεῖς φορές, σὰν ψάλτης, μὲ τὸν παπα—Νικόλα Χρυσίνη κι' εἶχα τόσο εὐχαριστηθῆ ἀπ' τὸ θαυμάσιο καὶ ἰδιότυπο χρῶμα του.

Ὅλοι οἱ βοσκοὶ κι' οἱ βολάτορες τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ νησιοῦ, τῆς Χώνης, τοῦ Τρουλακιοῦ, τοῦ Γιαβρούχα, τῆς Χερρονήσου, ἦταν στὶς δόξες τους. Θεωροῦσαν Πολιοῦχο τὴν Παναγία, καὶ γι' αὐτὸ πανηγύριζαν τὴν γιορτὴ τῆς, τὴ Ζωοδόχο Πηγῆ, τῆς ὁποίας ὁ ναὸς—ἓνα ὠραῖο βυζαντινοῦργημα—στολίζει τὸ βοσκοχώρι τοῦ Τρουλακιοῦ.

Ὁ ποιητὴς τῆς Σίφνου μας κ. Θ. Σπεράντσας διέσωσε στοὺς παρακάτω στίχους κι' αὐτὸ τ' ἄμορφο ἔθιμο :

«...Κ' ἔχουνε σκόλη τῶν σκολῶν οἱ βορινὲς βολές,
πού 'ναι τὸ πανηγύρι σου σὰ δεύτερη Λαμπρὴ τους,
καὶ τρέχουνε σφάμελα μὲ γιορτινὲς στολές
ν' ἀγιασῆς, Μεγαλόχαρη, τὸ βιὸς καὶ τὸ μαντρί τους.

Κουρδιὲς μελισσοπάρδαλες, ἀνάλαφρες, μουρμές·
γίδια κοχυλομάτικα· τραγιὰ ψαρά, σκλαβάτα·
πρόβατα μορφιλίτικα· ἀρνάδες κατσαρές·
καὶ βόδια βαρυπάτητα, πού τραντανᾶν τὴ στράτα.
Κι ἄλλα φοροῦν ἀξιώτικα χαρχάλινα κυπριά,

κι ἄλλα καμηλοκούδουνα, κι ἄλλα βαριά διπλάρια
κι ὅπως γλυκὲς ἀχολογοῦν καμπάνες μακριά,
πνοὲς περνοῦν θριαμβικέες, καὶ σκύβουν τὰ κριθάρια...»

Μετὰ τὸ πανηγύρι, ἔκοβαν κλαδιὰ ἀπ' τὸ δένδρο τῆς πασχα-
λιάς, ποῦταν ἀγέρωχο στὴ αὐλὴ τῆς Παναγιάς, ἐστόλιζαν μ'
αὐτά, στὰ κέρατα, τὰ πρωτοπόρα ζωντανά τους, κι' ἔφευγαν ἕνας
ἕνας πρὸς τὴ βολὴ του...

Ἐνα ἄλλο ἔθιμο, ποῦ γίνεται στὴν Παναγία, Ζωοδόχο Πηγῆ,
στὰ Κάτω Πετάλι, εἶναι τὸ ἐξῆς: Ἀποβραδὺς στὸν μεγαλόπρεπο
Ἐσπερινό, οἱ ἱερεῖς συνηθίζουν νὰ λένε, ὕστερα ἀπ' τὴν Εἴσοδο
καὶ τὸ «Φῶς ἱλαρόν...» τὸ Εὐαγγέλιον «Οὔσης ὀψίας» κατὰ σει-
ράν. Δηλαδή, λέει ὁ πρῶτος κατὰ τὴν τάξιν «Οὔσης ὀψίας τῆ
ἡμέρα ἐκείνη τῆ μιᾶ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων
ἔπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων,
ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνη
ὑμῖν». Τὸ ἴδιο θὰ πῆ ὁ δεῦτερος ἱερεὺς, καὶ ὁ τρίτος, μέχρι καὶ
τοῦ τελευταίου, ὅποτε ὁ πρῶτος θὰ πῆ τὴν ἄλλην περίοδον, ἢ
ὅποια θὰ ἐπαναληφθῆ ἀπ' ὅλους μέχρι ποῦ νὰ τελειώσῃ ἡ εὐαγγε-
λικὴ περικοπὴ, κατὰ τὸν ἴδιο πάντα τρόπον, ποῦ ἄονισε.

11. Ὁ Ἀγιασμός. Εἶναι ἐπίσης ἕνα ὠραῖο πασχαλινὸ
ἔθιμο.

Στὴ Σίφνο δὲν συνηθίζεται νὰ κάνουν στὰ σπίτια τους οἱ
χριστιανοὶ πρωτομηνιά ἀγιασμό. Μὲ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη»,
ὅμως, δηλαδή καθ' ὅλη τὴν περίοδο τοῦ Πάσχα, πρέπει ὁ ἐφημέ-
ριος ὅπωςδήποτε νὰ ἐπισκεφθῆ ὅλα τὰ σπίτια τῆς ἐνορίας του. Τὸν
περιμένουν μὲ ἰδιαίτερη λαχτάρια γιὰ νὰ τοὺς μεταδώσῃ στὸ ἴδιο
τὸ σπιτικό τους τὴν εὐλογία τῆς Ἀναστάσεως. Κι' ὄχι μόνο στὰ
σπίτια, στὶς οἰκογένειές τους, ἀλλὰ καὶ στὶς δουλειές τους καὶ
σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τους. Πάντα ποθοῦν νὰ ξεκινοῦν μὲ τὴν
εὐλογία τοῦ Σταυροῦ, ποῦ διώχνει κάθε ἀντιξοότητα κι' ἐξα-
σφαλίζει τὴ θεία χάρι καὶ προστασία τοῦ παντοδύναμου Θεοῦ.

Θυμᾶμαι μὲ τὸν παπὰ—Ἀντώνη Φιλικὸ πολλὰς φορὲς εἶχαμε
τέτοιες μέρες ἐπισκεφθῆ τὰ μαντροκαθησιὰ τοῦ Καλοῦπη κ.ἀ.
Πρῶτα ἐκάναμε Λειτουργία στὸν ἅη—Λευτέρη (στὸν Κάψαλο).
Κι' ὕστερα κατεβαίναμε στὴ στάνη, ἐψάλαμε Ἀγιασμό καὶ στὸ
τέλος ἐδάβαζε τὴν αὐτὴν εἰς εὐλογίαν ποίμνης».

12. Οἱ πασχαλιάτικες Λειτουργίες, τί σοῦ
λένε πάλι; Πόση εὐλάβεια καὶ πίστι τῶν εὐλογημένων ἐκείνων
χριστιανῶν δὲν δείχνουν;

Γιὰ τὸ καλὸ τοῦ σπιτιοῦ ἔθεωροῦσαν ἀπαραίτητο ὅπωςδή-
ποτε νὰ κάμουν μιὰ Λειτουργία (μὲ τὸ Χριστὸς ἀνέστη). Βέβαια

όλοχρονης γίνονται πάρα πολλές ιδιωτικές λειτουργίες από εὐλάβεια ἢ τάξιμο στὰ διάφορα Προσκυνήματα ἢ ναῖδρια. Ἄλλ' οἱ Λειτουργίες κατ' αὐτὴ τὴν περίοδο τοῦ Πάσχα ἦταν πραγματικά (λαμπριάτικες).

Σὰν ψάλτης, ἐπὶ δέκα περίπου χρόνια, στὴν ὁμορφὴ Σίφνο μας, κάτω ἀπ' τὴν ὑψηροσία τῶν ἀειμνήστων ἱερέων Γεωργίου Καλαράκη, Ἀντωνίου Φιλικοῦ, Ἀγαπίου Χαλίδρα, καὶ τῶν συνεχιζόντων ἀκόμη σήμερα τὴν παράδοσι ζηλωτῶν ἱερέων Ἀγγέλου Καραγιάννη καὶ Νικολάου Χρυσῆν, ἔζησα ἀπὸ κοντὰ κι' ἀπόλαυσα τὴ μουσικὴ χαρὰ ἑκατοντάδων καὶ χιλιάδων λειτουργιῶν. Ἄλλ' ὁμολογῶ πὺς οἱ λαμπριάτικες ἦταν οἱ ὠραιότερες καὶ μεθυστικότερες. Ἴσως διατὶ ἦταν ἀναστάσιμα, θριαμβικά, τὰ τροπάρια. Ἴσως γιατί ἦταν ἡ καλύτερὴ ἐποχὴ κι' οἱ ἐξορμήσεις στὰ ἐξωκλήσια ἐπαιρναν ἄλλο χαρακτῆρα, μὲ τὶς πασχάλιατικες κουλοῦρες, τὰ κόκκινα αὐγά, τὰ «πουλιά», τὶς μελόπιττες καὶ τάλλα γλυκίσματα ἢ φαγητά, ποὺ στὸ τέλος παρέθεταν στὴν Τράπεζα ἢ στὸ κελλὶ αὐτοὶ ποὺ εἶχαν τὴν Λειτουργία. Πάντως δὲν ξεχνῶ τὶς Λειτουργίες αὐτές. Ἔχουν ἀποτυπωθῆ βαθειά, ἀνεξίτηλα, μέσα στὴ συνείδησί μου. Δὲν εἶναι αὐτὸ ὑπερβολή. Γιατὶ εἶχαν κάτι τὸ ξέχωρο, τὸ μυσταγωγικὸ, τὸ ὑπέροχο. Ἡ προετοιμασία κι' ἐκτέλεσις τους ἦταν κάτι τὸ διαφορετικὸ. Τὸ φανερώνει ἓνα ἄλλο ποίημα τοῦ κ. Θ. Σπεράντσα (τὸ Συλλεῖτουργο), στὸ ὁποῖο περιγράφεται τὸ παμπάλαιο ἔθιμο κι' ὅλη ἡ φροντισμένη προετοιμασία γιὰ τὴν πλήρη ἐπιτυχία του. Ἄς διαβάσωμε τοὺς πρώτους στίχους :

«Στῆς προσγαγιᾶς μου τὴ βαριὰ παμπάλαιη σεντούκα,
τὴν ξυλοσκαλισμένη,

σὲ κάποιου συναξαριστῆ τὸ στάκωμα γραμμῆν,
εὐρέθηκε μιὰ διάτα :

«Τὴν Πέφτη πάντα τῶν Σικολῶ,

»γιὰ τοῦ σπιτιοῦ μας τὸ καλό,

»νὰ γίνεταὶ συλλεῖτουργο—κλειστὸ καὶ φαμελάτα—

»στὴν Παναγιὰ τοῦ Κούκια».

Κι ἀποσπεροῦ στὸ σπῆτι μας τρεχιά καὶ σούρτα—φέρτα,
καὶ ποδομαχητό'

κ' ἡ μάνα μου, νοικοκυρὰ πολύξερη καὶ σβέλτα,
πρόσταξε τὸ καὶ τό :

—«Ἀπὸ τὴ ζάρα τὴ μικρὴ

νὰ βάλῃς λάδι στὸ ροῦ».

—«Τῆς λειτουργιᾶς τὸ πρόσφορο

νὰ τὸ καλοζυμώσης...

Τὸ 'πε ὁ Θεός : γλυκὸ ψωμί

δὲν τρῶς ἄν δὲν ἰδρώσης)!

—«Πίτα νὰ πιάσης καθαρὴ
καὶ νὰ τὸ πλάσης τὸ κερὶ
χυτὸ σὰ νιόβλαστο λουμί».

—«Ἀγιορείτικο νὰ βρῆς λιβάνι καρυδάτο
καὶ νάμα καλοστάφυλο, γλυκὸ καὶ ρουμπινάτο».

—«Κρούστους νὰ χύσης ἀρκετούς».

—«Νὰ μὴν ξεχάσης καὶ δυὸ—τρεῖς νὰ πάρης βολιμίδες».

—«Καί...τέσσερα τὰ μάτια σου!—τ' ἀκοῦς; γιὰ δὲν τ' ἀκοῦς;
τῆς Πρόθεσης τὸ κάλυμμα ν' ἀστρέφτη σὰν ἀχτίδες!...»

Ἐέρω πῶς δὲν κατάφερα, ὅσο ἔπρεπε νὰ παρουσιάσω τὰ
πασχαλιάτικα θρησκευτικὰ ἔθιμα τοῦ Νησιοῦ μου, εἴτε γιὰτὶ χρό-
νια πολλὰ πέρασαν ἀπὸ τότε ποὺ τὰ εἶδα καὶ τὰ ἔζησα εἴτε γιὰτὶ
βρίσκομαι τόσο μακριὰ του. Θάθελα ἕμως νὰ πῶ, πῶς ἄλλος πιὸ
ἀρμόδιος γύρω ἀπ' τὴ λαογραφία, θὰ πρέπη μ' ἀγάπη καὶ στοργή
πρὸς τὴ Σίφνο μας ν' ἀσχοληθῆ καλύτερα στὸ μέλλον γιὰ νὰ τὰ
διαζωγραφίσῃ στὴν ἐντέλεια, καὶ νὰ τὰ διασώσῃ. Ἄλλὰ πρὸς
Θεοῦ! Ὅχι μοναχὰ στὴ θύμησι, στὴν ἱστορία. Ὅλα αὐτὰ, σὰν
πίστις καὶ βιώματα, πρέπει νὰ διατηρηθοῦν ἀνέπαφα, ὅσο κι' ἂν
ὁ λίβας τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τοῦ ὀρθολογισμοῦ λυμαίνεται σήμερα
τὸν τόπο μας. Οἱ σύγχρονες ιδέες καὶ συνήθειες εἶναι κούφισες. Κι'
οἱ διαθέσεις καὶ παρορμήσεις τῶν ἀνθρώπων ἀπαίσιες καὶ κατα-
στροφικές. Φθορὰ καὶ θάνατο προξενοῦν. Στὴν πλήρη ἀποκτήνωσι
τοῦ ἀνθρώπου ὀδηγοῦν. Ἐνῶ τ' ἄχραντα ἑλληνοχριστιανικὰ ἔθιμα
τῆς πατρίδος μας φρονηματίζουν καὶ χαλυβδώνουν, δημιουργοῦν
χαρακτῆρες καὶ ἀρωματίζουν τὴ ζωή. Τὴν ἀνανεώνουν καὶ τὴν
ἀνεβάζουν ψηλά, μέχρι τὰ οὐράνια. Γι' αὐτὸ κι' ὁ ἴδιος βαθυ-
στόχαστος ποιητὴς μας ἔτσι τέλειωσε τὸ ποίημά του «Τὸ πανη-
γύρι τῆς Τρουλακιανῆς»:

«Τῆς αἰωνίας σου ζωῆς—τὴν πᾶσαν ἀσκημιὰ
σαρώνοντας—ὑψώνεται, Πατρίδα μου, τὸ κύμα'
γύρω σου βράζει κόλαση τὸ φέμα καὶ τὸ κρίμα.

Κ' Ἐσύ, τὸ τόξο τ' οὐρανοῦ στῆς γῆς τὴν τρικυμιὰ...»

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἱεροκέρυξ Νικοπόλεως

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Ὁδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι - Τηλέφ. 227.689.

ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΩΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΜΑΣ

Ἄλοτε — Τώρα.

Τὸ πνευματικὸ φῶς τῆς Γραφῆς εἶναι σὰν τὸ ἡλιακὸ φῶς ποῦ ἀνατέλλει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅλου τοῦ κόσμου ὅλων τῶν αἰώνων. Στὴν πρώτη χριστιανικὴ περίοδο, αἱ Ἀθῆναι δὲν εἶχαν ἀκόμα ἀπαλλαγῆ καλὰ καλὰ ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τίς κακὲς συνήθειες τῆς ζωῆς, παρὰ τὸ σπόρο ποῦ ἔσπειρε ὁ θ. Παῦλος καὶ οἱ μετὰ ταῦτα χριστιανοί. Ἐὰν δὲ τότε, ἡ Κόρινθος ἦτο πόλις βυθισμένη στὴν ἀμαρτία μὲ τοὺς βωμοὺς τῆς Ἀφροδίτης, καὶ ἡ Ἀθήνα δὲν ὑστεροῦσε ἐπίσης στὴν ἀκολασία καὶ μάλιστα τῆς νεολαίας. Μέσα σὲ μιὰ τέτοια κατάστασι βρέθηκαν μαζὶ νὰ σπουδάζουν τότε δύο νέοι, οἱ γνωστοὶ μὲ τὰ ὀνόματα ὁ Θεολόγος Γρηγόριος καὶ ὁ Μ. Βασίλειος. Οἱ νέοι οὗτοι, παρὰ τὸ τότε ἰσχυρὸ ρεῦμα τῆς ἀνηθικότητος, χάρη στὶς αὐστηρὲς ἠθικὰς χριστιανικὰς ἀρχὰς τῶν γονέων των, ἐμειναν ἀκλόνητοι καὶ ἀμίαντοι. Γιὰ τὴν ιδεωδῆ ζωὴ μὲ τὸ φίλο του Βασίλειο γράφει καὶ τὰ ἐξῆς ὁ Γρηγόριος: «Δύο μόνον δρόμους ἐγνωρίζαμεν εἰς τὰς Ἀθήνας· ὁ μὲν ἓνας ἦτο ὁ φέρων εἰς τοὺς ἱεροὺς ἡμῶν οἴκους καὶ τοὺς ἐκεῖ διδασκάλους· ὁ δὲ ἄλλος ὁ φέρων πρὸς τοὺς ἐξωθεν παιδευτὰς (δηλαδὴ εἰδωλόλατρους διδασκάλους)... Ἐγὼ καὶ ὁ Βασίλειος μέγα πρᾶγμα καὶ ὄνομα ἐθεωροῦμεν τὸ νὰ εἴμεθα καὶ νὰ ὀνομαζώμεθα χριστιανοὶ καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκαυχώμεθα πολὺ περισσότερον. Ἐγὼ καὶ ὁ Βασίλειος ἀλληλοβοηθούμενοι ἐξυψωνόμεθα πρὸς τὸν Θεόν». Ὁ Γρηγόριος (ὁ Θεολόγος) ἔλεγεν ἐπίσης διὰ τὸν Βασίλειον: «Τίς δὲ μᾶλλον ἐφωτίσθη φῶς γνώσεως, καὶ διέκυψεν εἰς εἰς βᾶθῃ τοῦ Πνεύματος, καὶ μετὰ Θεόν τὰ περὶ Θεοῦ διεσκέψατο; καὶ τὸ μὲν ἐρευνᾶν καὶ τὰ βᾶθῃ τοῦ Θεοῦ τῷ Πνεύματι μεμαρτηρηται, οὐχ ὡς ἀγνοοῦντι, ἀλλ' ὡς ἐντροφῶντι τῇ θεωρίᾳ πάντα δὲ ἐκεῖνο διηρευνῆται τὰ τοῦ Πνεύματος» (Ἐπιτάφιος λόγος).

Μᾶς λέγουν οἱ παλαιοὶ ὅτι αἱ Ἀθῆναι, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις, πρὶν ἐφευρεθῆ ὁ ἠλεκτρισμὸς, εἶχαν φωτισμὸ μὲ φανάρια. Περνοῦσε κάθε τόσο ὁ φαναρτζῆς καὶ τᾶναβε. Μέσα στὶς νύχτας τὸ σκοτάδι ἔβλεπες ξαφνικὰ νὰ ξεπετιέται καὶ τὸ φῶς ποῦ ἔδειχνε τὴν ἀκτινοβολία του. Ὁ φαναρτζῆς δὲν φαινόταν καθόλου, ἀλλὰ καταλάβαινες ὅτι ἦτο ἐκεῖ ποῦ ἄναβε τὸ φῶς. Μποροῦμε νὰ παρομοιάσουμε τὴν σκινητὴ αὐτὴ μὲ τοὺς δύο αὐτοὺς νέους μας, ποῦ μέσα στὴ σκοτεινὴ τότε πόλι πρόβαλαν μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ σπείρουν τὸ φῶς ἀποκεῖ ποῦ περνοῦσαν. Μοιάζανε σὰν τὸ λυχνάρι ποῦ εἶναι πάνω στὸ λυχνοστάτη καὶ φωτίζει μὲς τὸ σπίτι,

κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ Κυρίου (Ματθ. ε', 15). Οἱ νέοι μας αὐτοὶ ἦσαν ὅλο φῶς, μετέδιδαν τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὰ σοφὰ τους λόγια καὶ μὲ τὸ φωτεινὸ τους παράδειγμα, ὥστε εὕρισκε πλήρη ἐφαρμογὴ ἢ προσταγὴ τοῦ Κυρίου «οὕτω λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν...».

Ἄλλ' εἶχαν καὶ μιὰ ἄλλη ἀξία. Εἶχαν τὸ ταπεινὸ φρόνημα. Ὅπως στὸ φωτοδότῃ τῶν φαναριῶν δὲν ἔβλεπες ἄνθρωπο σπουδαῖο, γιατί ἦταν ἓνας ἀπλοῦς ἐργάτης, ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτοὶ ἐννοοῦσαν νὰ γίνουν θεατοί, γιατί σημασία εἶχε νὰ δῆς τὸ φῶς ποὺ ἀναβαν γιὰ νὰ φωτίζῃ τὴν περιοχὴ, ἔτσι καὶ ἐδῶ ἔχει σημασία ὄχι ποιὸς εἶμαι ἐγώ, σπουδαῖος ἢ ὄχι, ἀλλ' ἐάν, περνώντας ἀπὸ τὸ μονοπάτι τῆς ζωῆς, ἀφίνω πίσω τὸ πνευματικὸ φῶς, τὸ καλὸ παράδειγμα. Αὐτὴ ἡ χριστιανικὴ ἀντίληψι μᾶς τὴ μετέδωσαν καὶ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ὅσοι ἔγιναν Πνευματοφόροι καὶ Πνευματο-φωτοδόται, ποὺ ἔγραψαν μέσ' τῆ χριστιανικῆ Ἐκκλησίᾳ ἱστορίαν εἶτε μὲ τὶς πνευματικὰς ἐστῆς ποὺ ἐδημιούργησαν εἶτε μὲ τὰ εὐαγγῆ ἰδρύματα ποὺ μᾶς ἀφῆκαν μὲ τὴν ἔμπρακτο χριστιανικὴ ἀγάπη των. Εἶναι αὐτοὶ ποὺ προβάλλουν σὰν ἐπιβεβαίωσι τῶν θείων λόγων τοῦ Φωτοδότου Χριστοῦ «Ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου... ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου...».

Ἄλλὰ τὸ φῶς αὐτὸ ποὺ ἀνέδειξε τέτοιες ἀξίες ὑπάρχει καὶ σήμερα ὅπως καὶ ὁ φωτοδότης του «χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. ιγ', 8). Καὶ καλεῖ οὗτος «νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν ὅλοι, πέρνοντας «τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (Ἰω. η', 12), νὰ γίνωμεν φῶς ἐν τῷ κόσμῳ, σὰν τοὺς Πατέρας καὶ ἀνάλογα μὲ τὸ χάρισμα ποὺ μᾶς ἐπροίκισε ὁ Δημιουργός. Γίνεσαι λοιπὸν καὶ σύ, σύμφωνα μὲ τὸ Χριστιανικὸ προορισμὸ σου, τὸ φῶς σὲ κάποια γωνιά, ὅπως τότε οἱ λαμπτήρες στοὺς φανοστάτες τους, ποὺ φωτιζαν τὸ περιβάλλον τους. Ἐνας φωτοδότης στὸ σπίτι σου, στὸ περιβάλλον τοῦ γραφείου σου, τῆς ἐργασίας σου, τοῦ διδασκαστορίου σου, τοῦ νοσηλευτηρίου, τοῦ Ναοῦ σου. Γίνεσαι ὁ ἀσκητῆς τῆς ἐρήμου, ἓνας φῶς πνευματικὸ στὸ μικρὸ πνευματικὸ περιβάλλον σου, ἀλλὰ καὶ ποὺ περνᾷ τὰ τοπικὰ καὶ χρονικὰ ὄρια ἢ φήμη τοῦ ἀγίου καὶ ἡ ἀκτινοβολία τῶν φωτεινῶν συγγραμμάτων του. Καὶ ἔχομεν τὸν πλούσιον πνευματικὸν θησαυρὸν τῶν νηπτικῶν καὶ τῶν ἀγίων Πατέρων, ποὺ ἐμπνέουν σὲ μᾶς ποὺ μένομεν στὸν κόσμον καὶ κινδυνεύομεν νὰ συμφωρῶμεθα μὲ τὸν κόσμον γιὰ νὰ γίνωμεν καὶ μεῖς ἐξωκόσμιοι, ὑπὸ τὴν ἐννοίαν «μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ... ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἢ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἢ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἢ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστὶ» (Α' Ἰω. β', 15-16). Τοῦτο τὸ ὁποῖον προτρέπουν καὶ οἱ πατέρες λέγοντες. «Καθαρίζοντες τὴν καρδίαν ἀπὸ κάθε πάθος, τὰ ὁποῖα ὡσὰν νέ-

φελα ὅπου σκοτίζουσι τὸν νοῦν καὶ δὲν ἀφίνουσι νὰ λάμψη εἰς αὐτὸν ἡ ἀκτίς τοῦ φωτιστικοῦ καὶ Παναγίου Πνεύματος καὶ ἀκολουθῶς δὲν ἀφίνουσι νὰ χάριση εἰς τὸν νοῦν τὴν θεωρίαν καὶ τὴν σοφίαν. Ὁθεν εἶπεν ὁ τῆς Κλίμακος Ἰωάννης «Ἀπὸ μὲν καθαρθεὶς νεφελῶν, φαιδρὸν ὑπέδειξεν Ἡλίον· ψυχὴ δὲ προλήψεων ἐλευθερωθεῖσα καὶ ἀφέσεως ἀξιοθεῖσα, θεῖον φῶς πάντως ἐώρακε» (Ν. Κλίμαξ σ', 160). Τὸν φωτισμὸν αὐτὸν ἐπικαλούμενος ὁ Ἱ. Αὐγουστίνος ἔλεγε: «Ἐλθὲ τὸ φῶς δι' οὗ βλέπω· ἐπίφανόν μοι καὶ ζήσομαι. ὦ φῶς, ὅπερ ὁ Τωβίτ ἐώρα, ὅτε τὴν τῆς ζωῆς ὁδὸν ἐδίδασκε τὸν υἱόν, κελησμένων τῶν ὀφθαλμῶν φῶς, ὅπερ ἔνδοθεν ἔβλεπεν ὁ Ἰσαάκ, ὅτε, ἔξωθεν ἀγλυῶδεςιν ὀφθαλμοῖς τῷ υἱῷ τὰ μέλλοντα προὔλεγε· φῶς, ὅπερ ὁ Ἰακώβ ἐώρα, ὅτε οὕτω τοὺς υἱοὺς ἔξω παρήγει (συνεβούλευε), ὥσπερ οἴκοθεν ἐδίδασκες σύ» (Εὐχὴ γ' τῶν Μονολόγων).

Ὁ κάθε χριστιανὸς ἔχει προορισμὸν καὶ ὡς κοινωνικόν, ἄτομον, ζῶν μέσα στὸν κόσμον, πρέπει ν' ἀποβαίῃ καὶ δηλμιουργικὸν στοιχεῖον στὴν πολὺπλευρῆ ἀποστολὴ του. Ἐχοντας τελικὰ τὴν ψυχικὴν ἱκανοποίησιν, ὅτι ἔφερε καὶ ἄλλας ψυχὰς ποὺ ἐφωτίστησαν στὸ Χριστό. Διαχωρισμὸν λοιπὸν ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ σκότους καὶ ἀκτινοβολίαν πρὸς τοὺς εὐρισκομένους εἰς σκότος. Νὰ βρίσκουν ἐφαρμογὴν οἱ λόγοι τῆς Γραφῆς: «Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ὅτι ἦτο καλόν καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ σκότους» (Γεν. α', 4), μεταφερόμενοι στὸ πνευματικὸ πεδίον. «Τὸ φῶς, λέγει τίς, εἶναι βέβαια καλόν, ἀφοῦ πῆγασε ἀπὸ κείνῃ τὴν ἀγαθὴν προσταγὴν: «Γενηθήτω φῶς». Ἐμεῖς ποὺ τὸ ἀπολαμβάνουμε, πρέπει νὰ εἴμαστε γι' αὐτὸ πιὸ εὐγνώμονες ἀπ' ὅτι καὶ εἴμαστε καὶ νὰ βλέπομε περισσότερο τὸ Θεὸ σ' αὐτὸ καὶ μ' αὐτό. Τὸ φυσικὸ φῶς, λέει ὁ Σολομών, εἶναι γλυκό, ἀλλὰ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἀπείρως πολυτιμότερο, γιὰτὶ ἀποκαλύπτει αἰώνια πράγματα, καὶ ἱκανοποιεῖ τὴν ἀθάνατη φύσιν μας. Ὅταν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μᾶς γίνῃ πνευματικὸ φῶς καὶ ἀνοίγῃ τὰ μάτια μας νὰ δοῦμε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ «ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», βλέπουμε τὴν ἁμαρτίαν στὰ πραγματικὰ τῆς χρώματα καὶ τοὺς ἑαυτοὺς μας ὅπως πραγματικῶς εἶναι. Βλέπουμε τὸν Ἅγιον Θεὸν ὅπως ἀποκαλύπτει ἑαυτὸν, τὸ σχέδιον τοῦ ἐλέους ὅπως τὸ ἐκθέτει καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ὅπως ὁ λόγος του τὴν περιγράφει. Τὸ πνευματικὸ φῶς ἔχει πολλὰς ἀκτῖνες καὶ πρισματικὰ χρώματα, ἀλλ' εἴτε εἶναι αὐτὰ γινῶσις, ἁγιασμὸς ἢ ζωὴ, ὅλα εἶναι κατὰ θεῖον τρόπο καλά. Ἐὰν τὸ φῶς ποὺ παίρνωμε εἶναι ἔτσι καλόν, τί πρέπει νὰ ναι αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ φῶς καὶ πόσον ἔνδοξον πρέπει νὰ ναι τὸ μέρος ὅπου ὁ Κύριος ἀποκαλύπτει ἑαυτὸν. ὦ Κύριε, ἀφοῦ τὸ φῶς εἶναι τόσον καλόν, δίνε μας περισσότερον ἀπ' αὐτὸ καὶ περισσότερον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου, ποὺ εἶσαι ἀληθινὸ φῶς.

Μόλις παρουσιασθῆ κάτι καλὸν στὸν κόσμον, τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ χωρισμός. Τὸ φῶς δὲν ἔχει ἐπικοινωνία μὲ τὸ σκοτάδι. Ὁ Θεὸς τὰ ξεχώρισε, ἄς μὴ τὰ συγγέουμε. Τὰ παιδιὰ τοῦ φωτός, δὲν πρέπει νὰ ἔχουν ἐπικοινωνία μὲ πράξεις, διδασκαλίες ἢ πλάνες ποὺ ἀνήκουν στὸ σκοτάδι. Τὰ παιδιὰ τοῦ φωτός πρέπει νὰ ἔναι τίμια καὶ θαρραλέα στὸ ἔργο τοῦ Κυρίου τους, ἀφίνοντας τὰ ἔργα τοῦ σκότους σὲ κείνους ποὺ θὰ μένουν σ' αὐτὸ γιὰ πάντα. Οἱ ἐκκλησιῆς μας πρέπει πειθαρχικὰ νὰ ξεχωρίζουν τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκοτάδι, καὶ πρέπει καὶ μεῖς νὰ κάνουμε τὸ ἴδιο, χωριζόμενοι φανερὰ ἀπὸ τὸν κόσμον. Σὲ ὅ,τι κρίνουμε, ἀκοῦμε, διδάσκουμε, στις συναναστροφές μας, πρέπει νὰ κάνουμε διάκρισι μεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ, καὶ νὰ διατηροῦμε τὴ μεγάλη διάκρισι ποὺ ἔκανε ὁ Κύριος τὴν πρώτη μέρα τοῦ κόσμου. Ὡ Κύριε Ἰησοῦ ἄς εἶσαι τὸ φῶς μας ὅλη τὴν ἡμέρα τούτη, γιατί τὸ φῶς Σου εἶναι τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. (H. Spurgeon).

Καὶ τώρα ἄς δοῦμε τι μᾶς γράφει μιὰ ψυχὴ ποὺ τώρα ἔγινε φωτισμένη.

«... Ἦμουν τυφλός, εὐρισκόμενον σ' ἓνα σκοτάδι, τὸ ὁποῖον μὲ κατεύθυνε πάντοτε πρὸς τὴν διάπραξιν τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀμαρτίας. Εὐχαριστῶ ὅμως τὸν Θεόν μου ποὺ μ' ἔβγαλε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸν βοῦρκο τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ σκότους, καὶ μὲ ἔφερε κοντὰ του διὰ τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ἔλαβα τὴν ἀπολύτρωσιν, διὰ τοῦ αἵματός του καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν μου (Κολ. α', 12-14). Χαίρω διότι τώρα εἶμαι φῶς ἐν Κυρίῳ καὶ περιπατῶ ὡς τέκνον φωτός (Ἐφ. ε', 8-9). Δὲν εἴμεθα ἐν σκότει διὰ νὰ μὴ βλέπωμεν τὸ φῶς. Πάντες ὅσοι πιστεύουν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα Χριστόν μας, εἶναι «Ἴιοι φωτός καὶ Ἴιοι ἡμέρας» (Α' Θεσ. ε', 5), βλέπουν ὡς ἐν ἡμέρᾳ, γιὰ νὰ μὴν σκοντάπτουν καὶ γιὰ νὰ ἐκτελοῦν τὰ ἔργα τὰ καλά. Οἱ ἐν σκότει, οἱ ἄπιστοι δὲν βλέπουν τὸ φῶς, διότι εἶναι πνευματικῶς τυφλοί, καὶ ἡ καρδιά τους αἰχμάλωτος ἀπὸ τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα τοὺς ὀδηγοῦν στὸ σκοτεινὸ δρόμον τῆς ἀμαρτίας. Ἀλλ' εἶθε καὶ αὐτοὶ νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ μεταφερθοῦν ἀπὸ τὸ σκότος στὸ φῶς, γιὰ νὰ βροῦν κοντὰ στὸν Κύριον τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν χαρὰ τῆς ψυχῆς των. Πόσον διδακτικὴ μοῦ ἦτο ἡ μελέτη τοῦ Εὐαγγελίου. Μὲ φώτισε, εἰσεχώρησε μέσα στὸ πνεῦμα μου καὶ στὴν καρδιά μου καὶ τὴν μετέβαλε, τῆς ἔδωσε νέα ζωὴ καὶ κατεύθυνε πρὸς τὸν εὐχάριστον δρόμον ποὺ ἔδειξε ὁ Χριστὸς στοὺς πιστοὺς του. Ὁ Χριστὸς μοῦ πῆρε τὸ φορτίον τῶν ἀμαρτιῶν μου, ποὺ τόσο καιρὸ τὸ ἔσερνα ἐπάνω μου (Γαλ. ς', 5, Α' Πέτρ. β', 24). Ἐθεράπευσε τὴν πληγωμένην ἀπὸ ἀμαρτίας ψυχὴν μου, τὴν ὁποῖαν κανένας ἄλλος ἰατρός δὲν θὰ μπορούσε νὰ βοηθήσῃ. Καὶ τώρα χαίρει ἡ καρδιά μου, διότι ἐγνώρισα τὸν Πατέρα μου. (Α' Ἰωάν. β', 13). Τὸ ξεύρω ὅτι εἶμαι παιδί τοῦ

**ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΑΙΓΙΝΗΣ**

“ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ,,

Περὶ φιλίας.

Φιλία εἶναι ἡ ἀγάπη μιᾶς ψυχῆς σὲ μιὰν ἄλλη, πού ὑγιαίνουν καὶ οἱ δύο. Ἡ φιλία, ὅταν βγαίνει ἀπὸ μιὰ ψυχὴ πού ὑγιαίνει, εἶναι ἱερή, ἀγνή, πραγματική, σταθερή, παρρησιαστική, καὶ αἰωνία.

Ἡ φιλία εἶναι ἀρετὴ· ἐπειδὴ στηρίζεται στὸν καλὸ χαρακτήρα τῆς ψυχῆς· καὶ μονάχα μὲ τὴν ἀρετὴ δημιουργεῖ σύνδεσμο κι' αὐτὴν ἀγαπᾷ κι' ἐγκολπώνεται καὶ μένουν πάντα ἀχώριστοι. Ἡ φιλία σὰν ἀρετὴ πού εἶναι, ἔλκεται ἀπὸ τ' ὅμοιό της κι' ἐπαναπαύεται ἐπάνω σὲ συγγενικές ἀρετές· καί, ὅπως εἶπαμε, εἶναι σύνδεσμος δύο ψυχῶν πού ταιριάζουν.

Ἡ φιλία εἶναι πάθος ψυχῆς πού ὀρθολογίζεται καὶ πού συνδέει μὲ ἀγάπη δυνατὴ αὐτοὺς πού ἀγαποῦν καὶ πού ἡ προσπάθειά του εἶναι νὰ ἐνώση σὲ μιὰ, δύο ψυχές διαφορετικές πού εἶναι χωρισμένες ἀπὸ τὴν φύση· καὶ τὸ ἦθος της εἶναι σταθερὸ κι' ἀμετάβλητο. Ἡ φιλία εἶναι σὰν μιὰ ἡδονὴ ἠθική, πού γεμίζει ἀπὸ εὐχαρίστησι τὴν ψυχὴ, καὶ τὰ πάντα «στέγει καὶ ὑπομένει», κι' ὅταν ἀκόμη πάσχη καὶ ὑποφέρη πολύ.

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε· «Φιλία ἐστὶ μιὰ ψυχὴ ἐν δυσὶν σώμασιν ἐνοικουμένη». Ἡ φιλία εἶναι μιὰ ψυχὴ, πού κατοικεῖ σὲ δύο σώματα. Καὶ εἶναι δυνατώτερη ἀπὸ τὴν ἀγάπη τῆς συγγένειας· ἐπειδὴ ἡ μὲν συγγενικὴ ἀγάπη εἶναι ἀποτέλεσμα ἐνὸς ἀναγκαίου δεσμοῦ ἢ φιλία ὅμως εἶναι δεσμὸς καὶ ἀγάπη αὐτοπροαίρετη. Ἡ φιλία ἔχει σὰν προϋπόθεση τὸν σεβασμὸ πρὸς κάθε ἱερὸ συναίσθημα τῶν φίλων, τὴν ἀγνότητα στὴν συμπερι-

Θεοῦ (Ἰωάν. α', 12, Α' Ἰωάν., γ', 2). Ξεύρω νὰ ἀγρυπνῶ καὶ νὰ προσεύχωμαι πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν, διὰ νὰ μὴν ἐπιτρέψῃ στὸν Διάβολον νὰ μὲ φέρῃ σὲ πειρασμόν, μένων πάντοτε στερεὸς καὶ ἀκλόνητος εἰς τὴν πίστιν (Α' Πέτρ. ε', 8-9). «Μακάριος ὁ ἄνθρωπος ὅστις ὑπομένει πειρασμόν, διότι ἀφοῦ δοκιμασθῆ θέλει λάβῃ τὸν στέφανον τῆς Ζωῆς» (Ἰακ. α', 12). Ἔτσι πλέον προσευχόμενος πρὸς τὸν Πατέρα μου Θεόν, τὸν παρακαλῶ διὰ μέσου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ μὲ προφυλάττῃ καὶ νὰ εἶναι πάντοτε βοηθός μου, ὅποτε «δὲν θέλω φοβηθῆ ὅ,τι νὰ μοῦ κἀνῆ ὁ ἄνθρωπος» (Ἐβρ. ιγ', 6).

φορά μας, ἀκεραιότητα στὰ ἦθη μας, σταθερότητα στὸ χαρακτῆρά μας καὶ στὶς ἀποφάσεις μας, εὐλικρίνεια στὰ λόγια μας, παρρησία καὶ τόλμη, καὶ νὰ μὴν κρύβουμε ποτέ μας τὸ σωστό, παρὰ νὰ λέμε πάντα τὴν ἀλήθεια στὸ φίλο μας.

Κι' ἔτσι, γίνεται ἡ φιλία τὸ θεμέλιο τῆς εὐτυχίας στὸν κόσμον μας αὐτόν· πάντα ὅμως μεταξύ δύο ἀγαθῶν ἀνθρώπων· γιατί μόνον μεταξύ ἀγαθῶν ἀνθρώπων εἶναι δυνατόν ν' ἀναπτυχθῆ φιλία. Καὶ ὁ Πλάτωνας λέει· «Φιλία ὁμόνοια ὑπὲρ καλῶν καὶ δικαίων, προαίρεσις βίου τοῦ αὐτοῦ, ὁμοδοξία, περὶ προαιρέσεως καὶ πράξεως, ὁμόνοια περὶ βίου κοινωνίαν μετ' εὐνοίας, κοινωνία τοῦ εὖ ποιῆσαι καὶ παθεῖν». Φιλία εἶναι, συμφωνία γιὰ καθετὶ καλὸ καὶ σωστό, προτίμηση στὰ ἴδια πράγματα, ταύτιση στὶς προαιρέσεις μας καὶ στὰ ἔργα μας, ὁμόνοια καὶ συμπάθεια μαζί, στὶς κοινωνικὲς μας σχέσεις καὶ στὶς συναναστροφές μας, καὶ ἀμοιβαία συμμετοχὴ τόσο στὰ καλὰ ὅσο καὶ στὰ κακὰ ποὺ μᾶς λαχαίνουν.

Τρία εἶναι τὰ εἶδη τῆς φιλίας. Ἡ φιλία ἀπὸ τὴν ἀρετὴν, ἡ φιλία ἀπὸ τὸ συμφέρον κι' ἀπὸ τὴν προσδοκία κάποιου κέρδους, καὶ ἡ φιλία ἀπὸ συγγένεια. Ἡ ἄριστη ὅμως φιλία εἶναι κατὰ τὴν ἀρετὴν· καὶ μονάχα ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη ποὺ στηρίζεται στὴν ἀρετὴν εἶναι σταθερὴ καὶ μόνιμη.

Εἰκόνα τοῦ φίλου.

Ὁ φίλος εἶναι ἄνθρωπος ἀγαθός, ἡ ψυχὴ του ἔχει ὑγείαν, σκέπτεται φρόνιμα καὶ συνετά, καὶ ἀγαπᾷ τὴν ἀρετὴν· εἶναι ἄνθρωπος ἀκέρατος στὸ ἦθος του, πιστὸς στὴν ἀγάπην του, τίμιος κι' ἀληθινὸς σ' ὅ,τι λέει, σταθερὸς στὰ φρονήματά του καὶ τὰ συναισθήματά του, καλὸς σύμβουλος, ποὺ λέει μὲ παρρησία τὴν γνώμην του, καὶ φιλοδίκαιος καὶ σ' ὅλα του ἀληθινὸς καὶ σωστός.

Ὁ φίλος ταιριάζει μ' αὐτόν ποὺ ἀγαπᾷ· εἶναι σὰν ὁμοίωμά του, καὶ νομίζει γιὰ δική του χαρὰ τὴν χαρὰ τοῦ φίλου του, καὶ τὴν θλίψην του σὰν δική του θλίψην. Κι' ἔχει σ' αὐτὸ μεγάλην εὐαισθησίαν· κι' ἀμέσως διαισθάνεται τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ φίλου του, καὶ ὑποφέρει κι' αὐτὸς μαζί του· προτοῦ δὲ νὰ τοῦ ἐξομολογηθῆ ὁ φίλος του τὴν ἀνάγκην του, τὴν μαντεύει αὐτὸς καὶ σπεύδει νὰ τὸν βοηθήσῃ, δίνοντας πρόθυμα τὴν ἀρωγὴν του, καὶ κάνοντας δικό του τὸν κίνδυνον τοῦ φίλου του.

Οἱ φίλοι τοῦ φίλου του εἶναι καὶ δικοὶ του φίλοι, καὶ οἱ ἐχθροὶ του δικοὶ του ἐχθροί· καὶ μάχεται καὶ διακινδυνεύει γι' αὐτόν, γιατί μέσα στὸ σῶμά του κατοικεῖ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ φίλου του. Ὁ φίλος εἶναι σύμβουλος ἄριστος, ποὺ λέει πάντα του

τήν ἄριστη γνώμη καὶ ὑπερασπίζεται, καὶ θεωρεῖ σὰν δική του τὴν ὑπόληψη καὶ τὴν τιμὴ τοῦ φίλου του· κί' ὅτι εἶναι ἱερό κί' ἅγιο σὸ φίλο του, εἶναι ἐξίσου ἱερά κί' ἅγια καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του.

«Φίλος ἀληθής, σκέπη κραταιά, καὶ ὁ εὐρών αὐτὸν εὖρε θησαυρόν». Ὁ φίλος ὁ ἀληθινός, εἶναι στήριγμα καὶ προστασία δυνατή, κί' αὐτὸς πού τὸν βρῆκε, εἶναι σὰν νὰ βρῆκε θησαυρό. Ἀπὸ καθετὶ πολῦτιμο πού ἔχομε, ὁ καλὸς φίλος εἶναι πολυτιμώτερος· εἶναι πλοῦτος ἀνεκτίμητος· εἶναι κτῆμα πού ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ ὅποιοδῆποτε ἄλλο κτῆμά μας καὶ δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ ζυγιασθῆ ἡ ἀξία του καὶ ἡ ὁμορφιά του. Ὁ καλὸς φίλος μένει ὁ ἴδιος ἢ στὶς δυστυχίες καὶ στὶς εὐτυχίες τοῦ φίλου του· κί' ἐπαινεῖ αὐτὰ πού εἶναι ἀξιέπαινα, καὶ κατηγορεῖ τ' ἀξιοκατηγόρητα.

Ὁ Εὐριπίδης λέει· οἱ πραγματικοὶ φίλοι δὲν ἔχουνε μεταξὺ τους τίποτα ξεχωριστό, κί' ὅλα τους εἶναι κοινά. Καὶ δὲν ὑπάρχει καλύτερο πρᾶγμα ἀπὸ ἓνα φανερό φίλο. Ἡ συμβουλή του ἐνεργεῖ στὴν θλιμμένη καὶ πονοδαρμένη καρδιά του τοῦ φίλου του ἰσχυρότερα κί' ἀπὸ τὸ βάλσαμο· καὶ εἶναι σὰν φάρμακο, πού χαρίζει ζωή. Ὁ ἀγαθὸς φίλος μπορεῖ νὰ εὐεργετήσῃ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ φίλου του κί' ἀναπληρώνει αὐτὸς, ὅ,τι τυχὸν τοῦ λείπει. Κί' ὅταν μὲν εἶναι στὶς εὐτυχίες του, χαίρεται κί' αὐτὸς μαζί του· Ὅταν δὲ ξεπέφτῃ καὶ δυστυχή τὸν βοηθεῖ καὶ τὸν διορθώνει. Καὶ γίνεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ὁ νοῦς, ἡ καρδιά καὶ τὸ μάτι τοῦ φίλου του.

Κανεὶς κακὸς ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰναί φίλος. Κί' ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέει· «Ὁ πιστὸς φίλος εἶναι θησαυρὸς ἔμψυχος, κῆπος κλειστός, πηγὴ σφραγισμένη, λέω δὲ φίλους, τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς, πού τοὺς ἐνώνει καὶ τοὺς συνδέει ἡ ἀρετή».

Περὶ φίλου, πού εἶναι ἀνειλικρινής, δόλιος, μοχθηρὸς καὶ δύστροπος.

Ὁ ἀνειλικρινὴς φίλος εἶναι ἄνθρωπος πού ἔχει ἰδιοτέλεια· καὶ εἶναι ἐγωϊστῆς, ὑποκριτῆς, καὶ κρύβοντας τὸ στοχασμὸ του φορεῖ τὴν προσωπίδα τῆς φιλίας, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ὠφεληθῆ ἀπὸ τὴν φιλία· κί' ὅταν λέῃ πὼς εἶναι φίλος, λέει ψέμματα, καὶ μὲ ὑποκριτικὴν ἀφοσίωση κρύβει τὴν δολιότητά του.

Αὐτὸς, σὲ κάθε περίσταση, ἐπικαλεῖται ἀδίστακτα τὴν συνδρομὴ τοῦ φίλου του, ἂν τύχῃ ὅμως καὶ δυστυχῆσῃ ἢ κακοπαθήσῃ ἐκεῖνος, ἀδιαφορεῖ τελείως γι' αὐτόν. Τὴν φιλία του τὴν δείχνει μόνον στὶς εὐτυχίες τοῦ φίλου του, τὸν ἀπαρνιέται ὅμως,

ἂν τὸν βρῆ κάποιο κακό. Ὅταν ὅμως εὐτυχῆ, δείχνει ἐνδιαφέρον κι' ἂν εὐρεθῆ καὶ μακρῶς, ζητᾷ, μὲ ἀνησυχία, πληροφορίες γιὰ τὶς ὑποθέσεις του, καὶ τοῦ εὐχεται ὅλο καὶ μεγαλύτερη εὐτυχία καὶ ὑγεία, καὶ δόξες καὶ τιμὲς· καὶ δὲν παύει μάλιστα νὰ τοῦ στέλλῃ καὶ δῶρα, γιὰ νὰ φανερώσῃ δῆθεν τὴν ἀγάπῃ του καὶ τὴν ἀφοσίωσή του. Τὰ ξεχνᾷ ὅμως ὅλως διόλου κι' ἀμέσως, ἂν τυχὸν ἀτυχήσῃ· κι' οὔτε κι' ἐρωτᾷ γι' αὐτὸν· κι' ἂν εἶναι γείτονάς του, κάνει πὼς δὲν τὸν ξέρει καὶ δὲν τὸν βλέπει. Τὸν ἀποφεύγει ὅλως διόλου· καὶ μάλιστα τὸν κακολογεῖ· λέει, πὼς ἦτανε μωρὸς κι' ἀνόητος καὶ πὼς ὅ,τι ἔπαθε, τῶπαθε ἀπὸ τὴν κακοκεφαλιά του· κι' ἔτσι ὄχι μονάχα δὲν τὸν πλησιάζει, ἔστω κι' ἂν μάθῃ ἀκόμη πὼς βαρειαρώστησε, ἀλλὰ καὶ τὸν καταφρονᾷ περισσότερο· καὶ τὸν ταπεινώνει καὶ τὸν περιφρονεῖ, καὶ δὲν τὸν λυπᾶται, κι' ἂν πεθάνῃ ἀκόμη. Τέτοιος εἶναι ὁ ἀνειλικρινῆς φίλος...

Ὁ δόλιος πάλιν φίλος εἶναι ἓνας ἀχρεῖος κι' ἐπικίνδυνος ἄνθρωπος. Ὁ τέτοιος δὲν ἔχει τίποτα σωστὸ μέσα στὴν ψυχὴ του, γιὰτὶ δὲν ἔχει οὔτε ὄσιο, οὔτε ἱερό. Εἶναι ἄπιστος, μοχθηρὸς, κατεργάρος καὶ ἰδιότροπος· δὲν ξέρει τί θὰ εἰπῆ εἰλικρίνεια καὶ τὰ χεῖλη του εἶναι φορτωμένα μὲ δολιότητα καὶ μὲ ψέμματα. Ὁ νοῦς του πάντα στὸ κακὸ πάει· καὶ στὴν καρδιά μόνον φουλότητες μελετᾷ· καὶ τὰ λόγια του εἶναι ἀπατηλά, καὶ οἱ στοχασμοὶ του δόλιοι. Μὲ τὰ λόγια φανερώνει φιλία, καὶ στὰ κρυφὰ σκάφει τὸν λάκκο αὐτοῦ πού τὸν ἐμπιστεύεται. Ὅλο καὶ κακὰ μηνύματα σκορπᾷ γιὰ τὸν φίλο του, κι' ἀνάβει παντοῦ φωτιὲς δολιότητος καὶ μοχθηρίας. Καὶ στὴν ὥρα πού σὲ βλέπει κατάματα ὁ νοῦς του γεννᾷ διεστραμμένους λογισμοὺς, καὶ μὲ τὰ χεῖλη του σιγοψιθυρίζει ἀθλιότητες. Αὐτὸς εἶναι ἓνα καμίνι κακῶν διὰ τὸν φίλο του, πού ὅταν μὲν τὸν βλέπῃ τὸ στόμα του στάζει μέλι γι' αὐτὸν καὶ θαυμάζει κάθε του λόγο. Κατόπιν ὅμως ὅλα τὰ διαστρέφει τὸ στόμα του, καὶ τὰ λόγια του δημιουργοῦνε σκάνδαλα πολλὰ...

Τοῦ μοχθηροῦ ἀνθρώπου ἡ φιλία εἶναι φοβερώτερη κι' ἀπὸ τὴν ἔχθρα· γιὰτὶ ἀπὸ τὴν τελευταία αὐτὴν μπορεῖς νὰ προφυλάγῃς, ἀπὸ ἐκείνην ὅμως ὄχι. Ὁ δόλιος φίλος καθόλου δὲν διαφέρει ἀπὸ ἓνα δολοφόνο γιὰτὶ καὶ οἱ δυὸ τους κακουργοῦνε κρυφά. Ὁ δόλιος φίλος εἶναι ἀχόρταγος, πού μπορεῖ νὰ φάῃ ὀλόκληρο τὸν φίλο του καὶ νὰ μὴν χορτάσῃ πάλι. Εἶναι καὶ ἀναίσχυντος· γιὰτὶ ἐνῶ κακουργεῖ καὶ βυσοδομεῖ καὶ σκάβει τὰ θεμέλια τοῦ σπιτιοῦ τοῦ φίλου του πού τὸν ἐμπιστεύεται, δὲν ντρέπεται νᾶχῃ στὰ χεῖλη του τὸ σεμνότατο ὄνομα τῆς φιλίας, καὶ νὰ παρασταίνη τὸν φίλο, ἐνῶ εἶναι ὁ χειρότερος

έχθρός. Είναι κι' άσπλαγχνος, γιατί δέν αισθάνεται καμμία συμπόνια του κακού φίλου τὰ σπλάχνα. Δηλητήριο, που βγάξει το χάλκωμα είναι ή φίλια του μοχθηρού ανθρώπου· δηλητήριο, που τρώει τον φίλο ζωντανό, κι' όχι πεθαμένο.

Περί κολακείας, και για τον χαρακτήρα του κόλακος.

Ή κολακεία είναι κακία σιχαμερή, που κρύβεται κάτω από το προσωπείο τής φίλιας. Ή κολακεία είναι ψεύτικο χάδι, που φανερώνεται σαν φίλια με τὰ λόγια, και σαν μιὰ προθυμία και σπουδή, για πράγματα που δέν έχουνε καμμιάν αξία.

Στην κολακεία, όπως και στα μνήματα, τ' όνομα μόνο τής φίλιας είναι γραμμένο. Ή κολακεία είναι κακία ψυχής, που είναι διεφθαρμένη, που είναι άρρωστη, και που δέν έχει τίποτα γερό μέσα της· είναι δολερή, άνιερη, ψεύτικη, και χωρίς ευσέβεια και ειλικρίνεια. Ή κολακεία διαφθείρει την ψυχή αυτού που την δέχεται...

Ή κόλακος είναι άνθρωπος διεφθαρμένος, πρόστυχος και τιποτένιος. Περιποιείται και χαϊδεύει αυτούς που έχουνε άδύναμο χαρακτήρα, και τὰ λόγια του είναι δόλια. Κάνει τον φίλο, και προσποιείται τέλειαν άφοσίωση κι' ένψ αισθάνεται μίσος στην καρδιά του, τὸ στόμα του μιλεῖ για μεγάλη άγάπη. Ήπαινεῖ αυτόν που κολακεύει και για τὰ πλέον άκόμη άξιοκατάκριτα έργα του· κι' αντίπλευρα, κατηγορεῖ κάθε έναρετη κι' άξιέπαινη πράξη, έξευτελίζει τους ευγενικούς λογισμούς τής ψυχής, και δέν συγχωρεῖ την άλήθεια τής πραγματικότητας.

Ή κόλακος μακαρίζει αυτούς που ζουνε μέσα στην τρυφή και την άπόλαυση· θαυμάζει τους σπάταλους, που σκορπίζουνε στις άσωτεῖες τον πλούτό τους· επαινεῖ την φρόνησή τους κι' έγκωμιάζει τὰ καμώματά τους. Κι' όνομάζει άρετη την άκρασία· και λέει σοφία κι' έπιστήμη την έσχατη μωρία. Ήπαινεῖ έναν άνθρωπον άνάξιο και μηδαμινό, για τον πλούτό του· έλεεινολογεῖ και μυκτηρίζει έναν τίμιο και καλό, για την φτώχεια του. Θαυμάζει όποιονδήποτε, άρκεί να βγαίνει κάποιον κέρδος, κι' έξευτελίζει μπροστά τους αυτά που είναι άξιοθαύμαστα.

Οἱ κόλακες, με τις ψευδολογίες τους και τὰ παινέματά τους, ξεγελοῦνε τις καρδιές των άκακων ανθρώπων, και κάνουν τὰ πάντα, για να τους αιχμαλωτίσουν. Ένψ τους μακαρίζουν, τους παραπλανοῦν και τους ξεστρατίζουν από τον ἴσιο δρόμο. Είναι πονηρότεροι από τις άλεπούδες, και φεβερώτεροι από τὰ κοράκια, επειδή με τον δόλο και με την άπάτη διαφθείρουν και

καταστρέφουν τις ψυχές τῶν ἀνόητων. Μεταχειρίζονται πολλούς καὶ διάφορους τρόπους, καὶ μονάχα τὸ κέρδος ἔχουνε πάντα στὸ νοῦ τους.

Ἐὸ Πλούταρχος λέει γιὰ τοὺς κόλακες, πὼς δὲν ὑπάρχει σιχαμερώτερο καὶ ἀθλιώτερο γένος ἀπὸ τοὺς κόλακες· καὶ πὼς ἄργα ἢ γρήγορα, διαφθείρουν τὴν νεότητα. Ἐὸ δὲ Μεγάλος Βασίλειος λέει γιὰ τὸν κόλακα· «ὁ κόλαξ, μέχρι μὲν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ τὰ σιτία τυγχάνει, εὐφημεῖ, κολακεύει, θαυμάζει· ὀλίγον δὲ τῆς τραπέζης ὑπερτεθείσης, ὥσπερ τισὶν λίθοις ταῖς βλασφημίαις βάλλει, ὧ πρὸς πρὸς βραχὺ ἴσα Θεῷ διὰ τὴν γαστέρα προσεκύνει». Ἐὸ κόλακας, ὅσον καιρὸ ἔχει τὰ φαγητὰ μέσα στὸ στόμα του, ἐπαινεῖ, κολακεύει καὶ θαυμάζει. Ἐν τραβήξουν ὁμως τὸ τραπέζι λίγο παραπάνω, τότε ξαποῶ καὶ ρίχνει τις βλαστήμιες σὰν πέτρες, ἐνάντια σ' αὐτὸν ποὺ λίγο προτιήτερα τὸν προσκυνοῦσε, γιὰ τὴν κοιλιὰ του, σὰν Θεό. Ἐὸ κόλακας εἶναι καταστροφή γιὰ τὰ ξένα πράγματα· τὸ πρῶτ' εὐλογᾷ μεγαλόστομα καὶ τὸ βράδυ καταριέται τὸν φίλο του· καὶ προσπαθεῖ, μὲ παινέματα καὶ μὲ γλυκολογίες, νὰ τοῦ πάρη καὶ τὸ ρούχο ποὺ φορεῖ.

Ἐὸ Ἀντισθένης ἔλεγε «αἰρετώτερον εἰς κόρακας ἐμπεσεῖν ἢ εἰς κόλακας· οἱ μὲν γὰρ διαφθείρουσι τὸ σῶμα, οἱ δὲ τὴν ψυχὴν λυμαίνονται». Εἶναι προτιμώτερον νὰ πέσης στὰ κοράκια παρὰ σὲ κόλακες. Γιὰτὶ ἐκεῖνα μὲν ἀφανίζουν τὸ σῶμα, αὐτοὶ ὁμως καταστρέφουν τὴν ψυχὴ. Ἐὸ δὲ Μεγάλος Βασίλειος παραβάλλει τοὺς κόλακες μὲ τὰς κταπόδια καὶ λέει: «ὥσπερ φασὶν τὸν πολύποδα τὸν χροᾶν πρὸς τὴν ὑποκειμένην γῆν, οὕτως ὁ κόλαξ τὴν διάνοιαν πρὸς τὰς τῶν συνόντων γνώμας μεταβάλλει». Ἐὸ πῶς τὸ κταπόδι ἀλλάζει τὸ χροῶμα του, σύμφωνα μὲ τὴν γῆ ποὺ εἶναι ἀποκάτω, ἔτσι κι' ὁ κόλακας ἀλλάζει τὴν γνώμη του, σύμφωνα μὲ τὴν διέθεσιν αὐτῶν ποὺ συναναστρέφεται.

Ἐὸ κόλακας εἶναι ὁ σιχαμερώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

(Συνεχίζεται)

ἘΑπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Ἐὸ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσηιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι ἐφημέριοι δύνανται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδωνται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

Ἡ δύναμις τοῦ Χριστιανισμοῦ

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΟΜΑΡΤΥΣ ΑΧΜΕΤ ΠΟΥ ΕΩΡΤΑΣΘΗ Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟ ΟΛΙΓΩΝ ΕΒΔΟΜΑΔΩΝ. ΠΩΣ ΑΠΕΚΗΡΥΞΕ ΤΟΝ ΜΩΑΜΕΘ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἡ πίστις του. Μία ἄγνωστη χριστιανικὴ σελίς.

Ἀναμφισβητήτως μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ χριστιανισμοῦ. Αἱ μεγάλοι ἠθικαί του ἀρχαί καὶ ἡ φεγγοβόλος μορφή τοῦ Ἀρχηγοῦ της Θεοῦ ἐδημιούργησαν ἀκλόνητα τὰ θεμέλιά του. Καὶ ἡ αἴγλη του δὲν παύει νὰ ἐλκύη καὶ νὰ κρατῆ τὸν κόσμον ποὺ τὸν πιστεύει καὶ τὸν λατρεύει εἰς μίαν διαρκή ψυχικὴν ἀνάτασι. Ἐγνώρισε διωγμούς καὶ κατατρεγμούς εἰς τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων ὁ χριστιανισμός. Ἐστήθησαν ἀγχόνες διὰ τὰ μαρτύρια τῶν πιστῶν καὶ ἀφοσιωμένων ὁπαδῶν Του. Τὰ μαρτύρια ὅμως αὐτὰ ἐνίσχυσαν περισσότερο τὴν δύναμη τῆς μεγάλης αὐτῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔπλεξαν φωτοστέφανα ἀκάνθυνα ἀλλὰ καὶ λουλούδινα ἐπάνω εἰς τὰ κεφάλια τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ὁσίων της. Τίποτε δὲν ἴσχυσε νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς πιστοὺς της ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐκδηλώσεως της. Δὲν ὑπάρχουν παραδείγματα ἀλλαξοπιστίας χριστιανῶν, ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν βιαιότερη πίεσι. Ἡ πίστις ἐδημιούργησε τὸν κρυπτοχριστιανὸν σὲ στιγμὲς σκληρῆς, ποὺ ἀντιμετώπισαν οἱ πιστοὶ τοῦ θεανθρώπου λυτρωτοῦ. Ἡ ἄρνησις τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἡ προσχώρησις εἰς ἄλλην θρησκείαν ἀποτελεῖ ἄγνωστον σχεδὸν περίπτωσιν καὶ φαινόμενον. Εἰς τὰς σκέψεις αὐτὲς μᾶς προάγουν ὠρισμένα γεγονότα προσχωρήσεως καὶ πίστεως ἀλλοδόξων πρὸς τὸν χριστιανισμόν. Ἡ μνήμη ἐνὸς ἀγίου καὶ νεομάρτυρος ποὺ ἐωρτάσθηκε ἐδῶ καὶ λίγες ἐβδομάδες μᾶς καθηλώνει εἰς ἕνα κόσμον καὶ εἰς μίαν ἐκδήλωσιν ποὺ ἀξίζει νὰ σταματήσῃ ἡ σκέψις καὶ ἡ ψυχὴ μας. Τὸ ὄνομα τοῦ νεομάρτυρος αὐτοῦ μουσουλμανικόν. Καὶ ἦταν φανατικὸς μουσουλμᾶνος ὁ συγκαταλεγόμενος σήμερον μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἄγιον νεομάρτυς Ἀχμέτ. Ἡ θρησκεία μας εἰς τὴν ὁποίαν προσχώρησε ἐτίμησε τὴν μορφή του καὶ ἐσεβάσθη τὸ ὄνομά του τὸ μουσουλμανικόν. Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐχθρότητος τῶν ἀλλοδόξων καὶ τῶν συνεχιζομένων διωγμῶν κατὰ τοῦ ὀρθοδόξου ἰδίως χριστιανισμοῦ ἀντιτάσσομεν τὴν ἱερὰν μορφήν τοῦ ἀγίου νεομάρτυρος Ἀχμέτ, ἀγνώστου ἀσφαλῶς καὶ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν. Πατρίδα του ἡ Κωνσταντινούπολις. Οἱ γονεῖς του

φανατικοί μουσουλμάνοι και άσπονδοί έχθροι τῶν χριστιανῶν. Ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὁ Ἀχμέτ διεκρίνετο διὰ τὴν ἀσεβείαν του πρὸς τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα. Ἐνηλικιωθεὶς μετήρχετο τὴν τέχνην τοῦ γραφέως. Μὴ ἔχων σύζυγον ἐκράτει εἰς τὴν θέσιν τῆς αἰχμάλωτον τινὰ ἐκ Ρωσίας. Πλησίον αὐτοῦ ἐξοῦσε καὶ ἄλλη αἰχμάλωτος ἐκ Ρωσίας, ὡς δούλη του, προχωρημένης ἡλικίας. Καὶ αἱ δύο αὐταὶ γυναῖκες διεκρίνοντο διὰ τὴν εὐσεβείαν των καὶ τὴν τυφλὴν πίστιν των πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Κατὰ τὰς ἑορτὰς ἡ γραῖα δούλη μετέβαινε εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν χριστιανῶν καὶ ἀφοῦ παρακολουθοῦσε εὐλαβικὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐπρομηθεύετο ἀντίδωρον καὶ ἀγίασμα, τὰ ὅποια ἔφερον εἰς τὴν νέαν ὁμοεθνή καὶ ὁμόθρησκόν της. Ὅταν δὲ συνέβαινε νὰ τρώγῃ ἡ νέα αἰχμάλωτος καὶ βρισκότανε πλησίον της ὁ Ἀχμέτ, αἰσθανότανε νὰ ἀναδιδεταὶ ἀπὸ τὸ στόμα της μία ὠραιότατη εὐωδία. Εἰς ἐρώτησιν δὲ αὐτοῦ τί τρώγει καὶ εὐωδιάζει τόσο ὠραία τὸ στόμα της ἐκείνη τοῦ ἔλεγεν, ὅτι τίποτε δὲν ἔφαγε. Πρὸ τῆς ἐπιμονῆς ὁμοῦ τοῦ Ἀχμέτ ὅπως μάθη τί συνέβαινε, διηγήθηκε εἰς αὐτόν, ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν ἔτρωγε ἐκτὸς ἀπὸ ἄρτον ἀγιασμένον ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, τὸν ὁποῖον ἔφερον εἰς αὐτὴν ἡ γραῖα ὅταν ἐπέστρεφε ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τῶν χριστιανῶν. Ἐνα ψυχικὸ κλονισμὸ ἐδοκίμασε στὸ ἄκουσμα τῆς ἀφηγήσεως αὐτῆς ὁ Ἀχμέτ. Καὶ αἰσθάνθηκε φλογερὸν πόθον νὰ ἀντιληφθῆ κατὰ ποῖον τρόπον οἱ χριστιανοὶ λαμβάνουν τὸν ἄρτον ὡς καὶ τὴν τάξιν τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν.

* * *

Τὸ καλοσκέφθηκε ὁ Ἀχμέτ. Καὶ ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν ὅταν τὸ ἴδιο βράδυ καθὼς ἔκλεισε τὰ μάτια του εἶδε στὸ ὄνειρό του ὀλόκληρη στρατιὰ ἀγγέλων καὶ ἄκουσε μιὰ φωνὴ πού τοῦ ἔλεγε: «Πίστεψε στὴν θρησκεία τοῦ Χριστοῦ Ἀχμέτ». Μόλις ἐχάραξε πετάχθηκε ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ πάσχισε νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ὄνειρο πού εἶδε Ἀπὸ τὸ γειτονικὸ τζαμί ἀκούσθηκε ἡ φωνὴ τοῦ μουεζίνῃ πού ἀνέπεμπε τὴν ἑωθινὴ δέηση του πρὸς τὸν Ἀλλάχ καὶ τὸν Προφήτη του. Ἐκλείσε νευρικὰ τὰ αὐτιά του ὁ Ἀχμέτ καὶ μέσα σ' ἕνα περίεργον πνιγμένον κλᾶμα ἐπανελάμβανε: «Ὅχι δὲν μπορῶ πιά ν' ἀκούω τὴν φωνὴ αὐτῆ. Δὲν μπορῶ!» Μιὰ ἐπανάστασις γίνηκε μέσα στὴν ψυχὴ του. Γιὰ μιὰ στιγμὴ σκέφθηκε νὰ κατευθυνθῆ στὸ δωμάτιο τῆς ρωσίδας αἰχμάλωτου του καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ τὸν πληροφορήσῃ γιὰ τὴν θρησκεία πού ἐπίστευε. Παραιτήθηκε ὁμοῦ ἀπὸ τὴν σκέψιν αὐτῆ καὶ ἀπεφάσισε νὰ μεταβῆ ὁ ἴδιος εἰς τὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν γιὰ νὰ ἀντιληφθῆ μὲ τὰ ἴδια του μάτια τὸν τρόπον

τῆς λατρείας τῶν πιστῶν τῆς. Ἦταν Κυριακὴ πρωτῆ. Ἄκουσε νὰ χτυποῦν οἱ καμπάνες τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ. Ντύθηκε ὅπως ἐνδύονται οἱ χριστιανοὶ καὶ κατευθύνθηκε πεζοπορῶν στὴν ἐκκλησία. Τὰ πόδια του ἔτρεμαν· περισσότερο ὅμως κλονισμὸ αἰθανότανε στὴν ψυχὴ του. Αὐτὸ ποῦ ἔκαμε θὰ ἐσήμαινε τὴν μεγαλύτερη στιγμή τῆς ζωῆς του. Ἐμπῆκε στὴν ἐκκλησία. Τὰ φῶτα, οἱ ψαλμωδίες, ἡ κατάνυξις τῶν πιστῶν ποῦ παρακολουθοῦσαν τὴν θεῖαν λειτουργίαν ἐπροκάλεσαν εἰς αὐτὸν ἓνα δέος. Καρφωμένος σχεδὸν σὲ μιὰ ἀπόμερη γωνία τῆς ἐκκλησίας παρακολουθοῦσε τὴν θεῖα λειτουργία. Χίλιες σκέψεις ἐβασάνιζαν τὸ κεφάλι του. Ἄν οἱ γονεῖς του μὲ τὸν μουσουλμανικὸν φανατισμὸν ἐπληροφοροῦντο τὴν ἐνέργεια του αὐτὴν! Μιὰ γλυκεῖα πνοὴ ὅμως ποῦ ἐσκορπίζετο μέσα στὴν ψυχὴ του τοῦ προσέφερε μιὰ καινούργια ζωὴ ἐστερημένη ἀπὸ κάθε φόβο. Δὲν ἄργησε καὶ δεῦτερο θαῦμα νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Ἀχμέτ εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἐκκλησίας. Τὴν μεγάλη καὶ ἱερὴ στιγμή τῆς περιφορᾶς τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἀντίκρουσε τὸν ἱερέα ποῦ ὤδευε πρὸς τὴν ὠραίαν πύλη μὲ τὸ δυσκοπώτερον ἀνὰ χεῖρας ὑψωμένον ὑπεράνω τῆς γῆς καὶ ὀλόφωτον. Ἐνῶ δὲ αἱ ἀκτῖνες τοῦ φωτὸς προσέπιπτον ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ὄλων τῶν χριστιανῶν δὲν ἐφώτιζον τὴν ἰδικήν του. Τὸ ἴδιον ἐπανελήφθη καὶ διὰ δευτέραν φοράν κατὰ τὴν περιφορὰν τῆς θείας Κοινωνίας. Οἱ τελευταῖοι δισταγμοὶ ἐξέλιπον ἀπὸ τὸν Ἀχμέτ. Ἐπίστεψε ἀδιστακτικῶς εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ Χριστοῦ, ὡς τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ ἀγκάλιασε ὀλόψυχα τὴν θρησκεία του. Ἐκάλεσε τὸν ἱερέα, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξωμολογήθη τὴν πίστιν του καὶ παρεκάλεσε αὐτὸν νὰ τὸν βαπτίσῃ. Ἡ ἐκπληξις τοῦ λειτουργοῦ τοῦ Χριστοῦ ἦταν ἀφάνταστη. Δὲν ἔφερε ὅμως οὐδεμίαν ἀντίστασι μολονότι ὑπελόγισε τίς σκληρὰς συνέπειες, ποῦ ἦταν δυνατὸν νὰ ἔχη ἢ πρᾶξις του. Ἀναγεννημένος διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος καὶ κατηχημένος ἀπὸ τὸν ἱερέα, εἰς χεῖρας τοῦ ὁποῖου ἀντίκρουσε τὸ θαῦμα τῆς ἐκκλησίας, αἰσθάνθηκε βαθεῖα τὴν δύναμι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θρησκείας του. Δὲν ἔπαυσε ὅμως καὶ νὰ φοβᾶται τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸ τῶν ὁμοφύλων του μουσουλμάνων καὶ τοῦ πατέρα του πρὸ παντός. Ὁ φόβος αὐτὸς τὸν ἀνάγκασε νὰ παραμένῃ ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον κρυπτοχριστιανός. Δὲν παρέλειπε ἐν τούτοις μὲ πλείστες προφυλάξεις νὰ εἰσέρχεται εἰς χριστιανικοὺς ναοὺς καὶ ἄγνωστος μεταξύ ἄγνωστων νὰ παρακολουθῇ μὲ εὐλάβεια τὴν θεῖα λειτουργία καὶ νὰ φέρῃ πάντοτε εἰς τὸ δωμάτιόν του ἀντίδωρον καὶ ἁγιασμὸν.

* * *

Μόνον ἢ ἐκ Ρωσίας αἰχμάλωτος καὶ σύζυγός του καθὼς καὶ

ἡ ἡλικιωμένη τους δούλη ἐγνώριζον τὴν μεταστροφήν τοῦ «αὐθέντου» τους καὶ τὴν πλήρη προσχώρησίν του εἰς τὸν χριστιανισμόν. Δὲν ἦταν δυνατὸν ὁμως νὰ παραμένῃ μυστικὴ ἡ πίστις τοῦ Ἀχμέτ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν θρησκείαν του. Ἡ ἐνισχυομένη ὄλοοὲν πίστις ἔδιδε εἰς αὐτὸν περισσότερον θάρρος καὶ ἄρχισε νὰ διαλύῃ τοὺς φόβους καὶ τοὺς δισταγμοὺς του. Καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ παρουσιασθῇ ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν Ἀχμέτ, νὰ ὁμολογήσῃ τὴν πίστιν του. Εἰς μίαν συνάθροισιν οἱ μετέχοντες εἰς αὐτὴν τοῦρκοι μεγιστᾶνες συζητοῦσαν περὶ τοῦ τί εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἀγαθὸν εἰς τὸν κόσμον. Διευτυοῦντο διάφορες γνώμες, τὶς ὁποῖες ἄκουε σιωπηλὸς καὶ ὁ παριστάμενος εἰς τὴν συζήτησιν κρυπτοχριστιανὸς Ἀχμέτ. Ὅταν δὲ ἠρώτησαν καὶ αὐτὸν δὲν ἐδειλίασε, οὔτε καὶ ἐδίστασε. Ἐτινάχθη ἀπὸ τὸ κάθισμά του καὶ ἐφώνασε μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῆς φωνῆς του, ὅτι τὸ μεγαλύτερον ὅλων εἶναι ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν. Ἡ εὐθαρσὴς αὐτὴ δήλωσις ἐπροκάλεσε κατάπληξι. Διερωτῶντο δὲ οἱ παριστάμενοι μουσουλμάνοι μεγιστᾶνες μήπως ἐσαλεύθησαν αἱ φρένες τοῦ Ἀχμέτ. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔσπευσε ἀμέσως νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι εἶναι χριστιανός, ἤλεγξε δὲ μὲ ἀφάνταστη παρρησίαν τὸ ψεῦδος τῆς πλάνης τῶν πρώην ὁμοθηρῶν του Μωαμεθανῶν.

— Ὑβρίζει τὸν Ἀλλάχ καὶ τὸν Προφήτην ἐφώνασαν ὅλοι οἱ παριστάμενοι εἰς τὴν συνάθροισιν.

— Σᾶς λέγω τὴν ἀλήθειαν, παρετήρησε ὁ Ἀχμέτ. Καὶ ἡ μόνη ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ μόνος Θεός, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ προσκυνοῦμε καὶ νὰ πιστεύουμε ὅλοι.

Οἱ ἀκούοντες αὐτὸν νὰ ἐλέγχῃ μὲ τόσο θάρρος τὴν θρησκείαν τῶν Μωαμεθανῶν καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ὠρμησαν ἐναντίον του καὶ τὸν συνέλαβαν ὡς ἄπιστον καὶ ὑβριστὴν. Ὁδηγήθη εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐκλείετο στὴ φυλακὴ του διελύθη ἀμέσως τὸ σκοτάδι καὶ ἔλαμψε ὅλος ὁ χῶρος. Ἐγονάτισε ὁ Ἀχμέτ καὶ ἀνέπεμψε εὐχαριστίας πρὸς τὸν Χριστὸν.

— Μὴ δειλιάσῃς τοῦ εἶπε μιά φωνή. Ὁ μαρτυρικὸς θάνατος ποὺ σοῦ ἐτοιμάζεται θὰ σὲ οδηγήσῃ σὲ μιά ἄλλη ζωὴ ποὺ θὰ εἶναι αἰώνια καὶ γεμάτη χαρά...

Ἀπεκοιμήθη ἡσυχᾶ ὁ Ἀχμέτ — καθὼς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς Ἱερᾶς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ὑπὸ τοῦ Θεοδωρήτου — καὶ ὅταν ἐξημέρωσε ἐξετελέσθη κατόπιν ἀνωτέρας διαταγῆς. Ἀπετήθη ἡ κεφαλὴ του εἰς τόπον καλούμενον Κεατχανὲ Μπαξέ, ὀλίγον ἔξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ περιεβλήθη τὸν φωτοστέφανον τοῦ ἁγίου ὁ νεομάρτυς Ἀχμέτ. Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου ἐωρτάσθη τὸν περασμένον μῆνα, μιά μνήμη ἡ ὁποία καὶ ἀποτελεῖ σεβασμὸν πρὸς ἓνα νέο μάρτυρα τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἐνισχύει ταυτοχρόνως καὶ τὴν βα-

“ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ,,

Μέρος πέμπτον

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ «ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ»

Ὑπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Εὐκολὴ ἢ ἐπιστροφὴ τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

Εἶναι πραγματικὰ ἐντελῶς ἀναπολόγητος ὁ ἁμαρτωλὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ποὺ ἀναγνωρίζει μέσα στὴ συνείδησή του πὼς ἔσφαλε, κι' ὅμως δὲν θέλει νὰ μετανοήσῃ. Ἐκεῖνος, ποὺ ἐνῶ σκέπτεται καὶ τὸ καταλαβαίνει πὼς ἐξεστράτισεν ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ, δὲν σπεύδει νὰ γυρίσῃ πίσω.

Ποιὸ εἶναι τὸ μεγάλο, τὸ δύσκολο καὶ τὸ ἀκατόρθωτο, ποὺ ζητιέται ἀπὸ τὸν ἁμαρτωλὸ γιὰ νὰ διορθωθῇ ; Ν' ἀπλωθῇ ὡς ἐκεῖ ποὺ δὲν φθάνει ; νὰ κἀνῃ μήπως αὐτὸ ποὺ δὲν μπορεῖ ; νὰ καταλάβῃ αὐτὸ ποὺ δὲν τὸ νοιώθει ; νὰ δώσῃ ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔχει ; Τίποτες ἀπ' αὐτά. Τοῦ ζητοῦνε μονάχα μιὰ θεληματικὴ του συμπεριφορὰ κι' ἐνέργεια, ποὺ νᾶναι ἀντίθετη πρὸς τὴν προηγούμενη. Καὶ ἡ θέληση τοῦ ἀνθρώπου, σὰν μιὰ δύναμη ἀπὸ φυσικοῦ της ἐλεύθερη κι' ἀπαραβίαστη, μπορεῖ κι' ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ πηγαίνη καὶ πρὸς τ' ἀντίθετα.

Τοῦ ζητοῦνε νὰ θελήσῃ νὰ πλησιάσῃ πρὸς ἐκεῖνον, ποὺ θέλησε νὰ ξεμακρίνη ἀπὸ κοντὰ του. Νὰ ζητήσῃ συγχώρεση, μ' ὅλη του τὴν ψυχὴ, ἀπὸ τὸν εὐσπλαγχνικὸ καὶ πανάγαθον ἐκεῖνο πατέρα, ποὺ τὸν καταπίκρανε μὲ ἀχαριστία, καὶ ν' ἀποφασίσῃ στὸ ἐξῆς νὰ μένη σταθερὰ κι' ἀμετακίνητα πειθαρχικὸς καὶ ὑπάκουος στὸ θέλημά

θεῖαν ἄλλωστε ριζωμένην πίστιν ἐπὶ τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ χριστιανισμοῦ. Εἰς τοὺς ἄλλοδόξους διώκτας του ἡ μορφή καὶ ἡ πίστις τοῦ ἁγίου νεομάρτυρος Ἀχμετ θὰ πρέπη νὰ προβάλλεται ὡς φωτεινὸν καὶ ἀδιαφιλονείκητον δεῖγμα τῆς δυνάμεως αὐτῆς.

του. Αυτό σου ζητοῦνε, ἀδελφέ μου ἀμαρτωλέ, πράγμα δηλαδή πού εἶναι στά χέρια σου· «Ἡ ἐντολή αὕτη, ἣν ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, οὐχ ὑπέρογκος ἐστίν, οὐδὲ μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἐστίν». Ἡ ἐντολή πού σου δίνω σήμερα δὲν εἶναι βαρειά, οὔτε καὶ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν μπόρεσή σου (Δευτ. λ', 11). Δὲν βρίσκεται ψηλὰ στά βάθη τ' οὐρανοῦ, ὥστε νὰ μπορῆς νὰ εἰπῆς, «ποιοὺς μπορεῖ νὰ φθάσῃ ὡς ἐκεῖ πάνω καὶ νὰ τὴν κατεβάσῃ ;» Δὲν βρίσκεται σὲ ἀπέριονα πέρατα τοῦ κόσμου, γιὰ νὰ εἰπῆς «ποιοὺς μπορεῖ νὰ σχίσῃ τόση θάλασσα ὡς ἐκεῖ, καὶ νὰ τὴν φέρῃ ;». «Οὐκ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω ἐστίν... οὐδὲ πέραν τῆς θαλάσσης ἐστίν». (Δευτ. λ', 12.18). Αὐτὴ ἡ θεληματικὴ ἐνέργεια εἶναι πολὺ κοντά σου· «Ἐγγύς σου ἐστὶ τὸ ρῆμα σφόδρα» (αὐτ. 14). Αὐτὸ εἶναι θέλημα δικό σου, πού ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐσένα, βρίσκεται κοντά σου· ἐπειδὴ ἡ προαίρεσή σου, σὰν ἐλεύθερη καὶ αὐτεξούσια, εἶναι στὴν ἐξουσία σου· «Ἐγγύς σου ἐστὶ τὸ ρῆμα σφόδρα, ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ταῖς χερσί σου, ποιεῖν αὐτό». Ὁ λόγος εἶναι πολὺ κοντά σου, στὸ στόμα σου, καὶ στὴν καρδιά σου, καὶ μέσα στά χέρια σου, γιὰ νὰ τὸν πραγματοποιήσῃς.

Ναί, ναί ! Στὸ στόμα σου στέκεται, χωρὶς ἄλλο, τὸ νὰ ὁμολογήσῃς ἀπροφάσιστα τὴν ἀμαρτία σου· ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἐξαρτᾶται τὸ νὰ τὴν μισήσῃς καὶ νὰ τὴν ἀποστραφῆς γιὰ πάντα καὶ στά χέρια σου πλέον βρίσκεται, νὰ μὴν δοκιμάσῃς ἄλλη φορὰ νὰ τὴν κάμῃς, ἀλλὰ νᾶσαι στὸ ἐξῆς πιστὸς φύλακας τῶν θείων ἐντολῶν.

Τίποτα δὲν εἶναι φοβερὸ στὸν ἄνθρωπο, ὅταν ὁ Θεὸς εἶναι μαζί του.

Ὅταν ὁ Μωϋσῆς δίνει θάρρητα στὸ λαό, πού ἐτοιμάζεται νὰ περάσῃ τὸν Ἰορδάνη, γιὰ νὰ κληρονομήσῃ τὴν Χώρα τῶν Χαναναίων, ἀνδρίζου, ἐκφωνεῖ, ἀνδρίζου, ὦ Ἰσραὴλ, καὶ ἴσχυε· μὴ φοβοῦ, μηδὲ δειλιάσῃς,

μηδὲ πτοηθῆς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν· ὅτι Κύριος ὁ Θεός σου, ὁ προπορευόμενος μεθ' ὑμῶν ἐν ὑμῖν, οὔτε μὴ σε ἀνῆ, οὔτε μὴ σε ἐγκαταλίπη». Νὰ φανῆτε ἄνδρες γενναῖοι καὶ παλληκάρια Ἰσραηλίτες. Μὴ φοβᾶσθε, μὴν κιοτέψετε καὶ μὴν τρομάξετε μπροστά τους. Γιατὶ ὁ Θεός σας εἶναι μαζί μας κι αὐτὸς προπορεύεται. Κι' οὔτε θὰ σᾶς ἀφήσῃ μόνους, οὔτε θὰ λείψῃ ἀπὸ κοντά σας ποτὲ (Δευτ. λα', 6).

Καὶ στρέφοντας κατόπιν τὸν λόγον τοῦ πρὸς τὸν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ τοῦ δίνῃ παρόμοια θάρρος καὶ τὸν δυναμώνει· «Ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε... καὶ Κύριος συμπορευόμενος μετὰ σοῦ· οὔτε μὴ σε ἀνῆ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπη. Μὴ φοβοῦ, μηδὲ δειλία». Ἐχε θάρρος καὶ δύναμη. Γιατὶ ὁ Κύριος σὲ συντροφεύει στὴν πορεία σου καὶ δὲν θὰ σ' ἀφήσῃ μονάχο σου ποτέ. Μὴ φοβᾶσαι. Μὴν κιοτεύεις. (Αὐτ. 7.8).

Καὶ πραγματικά. Ποιὸς λόγος ὑπάρχει νὰ φοβᾶται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ξέρει πὼς ἔχει κοντά του καὶ βοηθὸ του καὶ σκεπὸ του τὸν Θεό; Κανεὶς ἀπολύτως. Ὅπου ὑπάρχει ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ ἡ χάρις τοῦ ἀγιάζει τὰ πάντα καὶ φεύγει μακριὰ κάθε κακό. Δὲν μπορεί νὰ ὑποψιάζεσαι ποτέ, πὼς θὰ σοῦ τύχῃ κάτι κακὸ καὶ δυσάρεστο· δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ σὲ βλάβῃ κανεὶς ἐχθρός, ὅσο καὶ νᾶναι δυνατός· κι' ὁ πιὸ ἐπίβουλος καὶ δόλιος ἄνθρωπος εἶναι ἀνήμπορος νὰ σὲ ζημιώσῃ· κι' ὁ κόσμος ὅλος ἀκόμη δὲν εἶναι σὲ θέσῃ νὰ σὲ βλάβῃ. «Ἐὰν ὁ Θεός μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;» Κανεὶς ἀπολύτως.

Θεέ μου παντοδύναμε καὶ πανάγαθε. Σοῦ ἐξομολογιέμαι αὐτὴν τὴν στιγμήν εἰλικρινῶς, αὐτὸ ποὺ αἰσθάνεται καὶ νογᾶ ἡ καρδιά μου. Ὅταν συλλογισθῶ, πὼς ἀπὸ τὴν ἀμυαλωσύνη μου ἔχω ξεμακρύνει ἀπὸ τὴν θεία σου χάρις, τὸ φοβοῦμαι, ναί, καὶ δειλιάζω, Θεέ μου, καὶ τρέμω. Τότε ἀπὸ κάθε ἐνάντιο περιστατικὸ ποὺ μοῦ συμβαίνει παραλύνω· καὶ δὲν ὑπάρχει ἐπάνω σ' ὅλη τὴν γῆ ἄλλο πλᾶσμα πιὸ φοβισμένο κι' ἐλεεινότερον ἀπὸ ἐμένα. Καὶ ἡ πιὸ ἀνάλαφρη θλίψῃ μὲ καταβάλλει τότε

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

43. Ποῖος πρέπει νὰ κρατῆ τὴν ἀναμμένην λαμπάδα εἰς τὸ σημεῖον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ποὺ γίνονται οἱ κύκλοι πέριξ τῆς κολυμβήθρας ψαλλομένου τοῦ «Ὁ σοὶ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...», ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ ἀνάδοχος ὅπως συνηθίζεται εἰς πολλάς ἐνορίας;

(Ἐρώτησις Αἰδес. Ὁ. Στιβακτάκη).

Τὸ βάπτισμα στὴν ἀρχαία ἐκκλησία ἐτελεῖτο πάντοτε συνδεδεμένο μὲ τὴ θεία λειτουργία. Ἐβάπτιζαν δηλαδὴ τοὺς κατηγουμένους οἱ ἱερεῖς, τοὺς ἔχριε ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐνέδυναν λευκά ρούχα τοὺς ἔδιναν καὶ ἀπὸ μιᾶ ἀναμμένη λαμπάδα καὶ πανηγυρικὰ κατὰ τὴ μικρὰ εἴσοδο εἰσήρχοντο μέσα στὸ ναό. Τὸ «Ὁ σοὶ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...», ποὺ ψάλλομε σήμερα στὸ βάπτισμα,

καὶ μὲ καταβαρύνει. Καὶ γεμᾶτος πόνου τότε λέω. «Ὅτι οὐκ ἔστι Κύριος ὁ Θεός μου ἐν ἐμοί, εὐροσάν μὲ τὰ κακὰ ταῦτα». Ἐφυγεν ὁ Θεός ἀπὸ κοντά μου, καὶ γι' αὐτὸ μὲ βρήκανε οἱ συμφορὲς αὐτές (Δευτ. λα', 17).

Ἄν λάχῃ ὁμως, Θεέ μου νὰ λάμψῃ μέσα μου καὶ ἡ παραμικρότερη ἐλπίδα, πῶς μπορῶ νὰ καταξιωθῶ τὸ ἔλεός σου, ἄχ... τότε... δὲν ξέρω πῶς, γίνομαι, Θεέ μου, ἄλλος ἄνθρωπος. Τότε παίρνω θάρρος καὶ δύναμη καὶ στέκομαι στὰ πόδια μου, καὶ εἶμαι γενναῖος· κι' ἂν μοῦ συμβῆ τίποτα, εἶμαι ἄφοβος. Γιατὶ ὁ Θεός, ὁ Θεός τῆς σωτηρίας μου εἶναι κοντά μου. Εἶσαι σὺ, Θεέ μου, καὶ τί ἔχω πλέον νὰ φοβηθῶ; Τί νὰ δειλιάσω; Τίποτα, ἀπολύτως τίποτα. Τότε, οὔτε κι' αὐτὸς ὁ φοβερώτατος θάνατος δὲν μὲ φοβίζει καὶ δὲν μὲ ταραίζει· οὔτε κι' ὅποιοδῆποτε ἄλλο κακό, ποὺ νᾶναι κι' ἀπὸ τὸν θάνατον ἀκόμη φοβερώτερο· «Ἐὰν γὰρ πορευθῶ ἐν μέσῳ σικιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ». (Ψαλμ. κβ', 4).

(Συνεχίζεται)

Ἐπίδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

συμπίπτει ακριβῶς με τὴν εἴσοδο αὐτῆ τῶν νεοφωτίστων στὸ ναὸ καὶ ψάλλεται ἀντὶ τοῦ τρισαγίου τῆς λειτουργίας, τὰ δὲ ἀναγνώσματα ποὺ ἀκολουθοῦν εἶναι στὴ θέσι τῶν ἀναγνωσμάτων τῆς λειτουργίας ποὺ ἐπακολουθοῦσε. Σ' ὅλο τὸ διάστημα αὐτὸ οἱ νεοφώτιστοι στεκόταν ὄρθιοι σὲ τιμητικὴ θέσι μπροστὰ στὸ ἅγιο βῆμα, πάντα κρατῶντας τὴν ἀναμμένη λαμπάδα των, καὶ κοινωνοῦσαν στὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας. Οἱ λαμπάδες ἦσαν σύμβολο τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἔλαβαν κατὰ τὸ βάπτισμα, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος («καὶ λαμπάδες ἄς περ ἀνάψεις, τῆς ἐκεῖθεν φωταγωγίας μυστήριον» Λόγος 40). Ἐδίδοντο δὲ πανηγυρικῶς στοὺς νεοφωτίστους, ὅπως σήμερα στοὺς νεοκυρὸς μοναχοὺς, με τὴν φράσι τοῦ Κυρίου «Οὕτω λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων...». Σ' ἓνα μάλιστα χειρόγραφο σώζεται καὶ ὠραία προσλαλιά, ποὺ ἔλεγε ὁ ἱερεὺς παραδίδοντας στὸν νεοφώτιστο «κηρὸν ἀπτόμενον»: «Λάβε τὴν λαμπάδα ταύτην καὶ τήρησον αὐτὴν ἄσβεστον, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ Κύριος ἐν παρθενικῷ γάμῳ, δυνηθῆς αὐτῷ ὑπαντῆσαι σοι μετὰ τῶν φρονίμων παρθένων καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐν αὐτῇ οὐρανίᾳ καὶ ζωῇ αἰωνία».

Μετὰ τὴν ἐπικράτησι τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ ὁ ἀνάδοχος, ὁ ὁποῖος ἐξ ὀνόματος τοῦ κατηχομένου «ἀποτάσσεται τῷ διαβόλῳ» καὶ «συντάσσεται τῷ Χριστῷ» καὶ ὁμολογεῖ τὴν πίστι σ' Αὐτόν, δέχεται καὶ τὴν λαμπάδα καὶ τὴν κρατεῖ μαζὶ με τὸ παιδί. Αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν: «οὕτω τελεσθεὶς ἴσταται εἰ μὲν ἐν ἡλικίᾳ ἐστί, λαμπαδηφοροῦντος αὐτοῦ εἰς ἔνδειξιν τε καὶ δόξαν τοῦ θειοτάτου φωτός, εἰ δέ γε βρέφος λαμπαδηφοροῦντος τοῦ ἀναδόχου χάριν αὐτοῦ» (Διάλογος, κεφ. 67). Ἐπομμένως καὶ στὸν ἱερὸ χορὸ γύρω ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα κατὰ τὴν ψαλμωδία τοῦ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...» ὁ ἀνάδοχος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ πρέπει νὰ κρατῇ τὴν λαμπάδα ἀντὶ τοῦ νεοφωτίστου.

Ἄς σημειώσωμε ἐδῶ με τὴν εὐκαιρία αὐτῆ πόση προσοχὴ πρέπει νὰ δώσῃ ὁ ἱερεὺς στὴν φαινομενικὰ μικρὴ αὐτῆ λεπτομέρεια τῆς ἀκολουθίας τοῦ βαπτίσματος, ποὺ ἀπὸ μερικοὺς ἱερεῖς περῶν σχεδὸν ἀπαρατήρητη. Τὰ λόγια τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, τὸ χωρίο τοῦ Εὐαγγελίου ἢ ἡ μικρὴ προσλαλιά, ποὺ συνῴδευε τὴν ἐπίδοσι τῆς ἀναμμένης λαμπάδας καὶ τὸ ὑπόμνημα τοῦ Συμεὼν μποροῦν νὰ ἀποκαλύψουν στὸν ἱερέα τὸ μυστικὸ νόημα καὶ τὴν σπουδαιότητα ποὺ ἀπέδιδαν στὴν ὠραία αὐτῆ συμβολικὴ πράξι κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τῆς θείας λατρείας καὶ τῆς πίστεώς μας.

Σὲ μερικὰ μέρη ἐξακολουθεῖ νὰ δίδεται πανηγυρικὰ ἢ ἀναμμένη λαμπάδα με τὴ φράσι «Οὕτω λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν...». Ἡ διατήρησι καὶ διάδοσι καὶ ὁ τονισμὸς τῆς πράξεως αὐτῆς ὄχι

μόνο σύμφωνος με τὴν ἀρχαία καὶ σωστὴ πρᾶξι τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ἀλλὰ καὶ πῶς ἔντονα τὸν χαρμόσυνο χαρακτῆρα τοῦ μυστηρίου παρουσιάζει καὶ ἀφορμὴ διδασκαλίας μπορεῖ νὰ γίνῃ στοὺς πιστοὺς.

Ἐκδὸς ὅμως ἀπὸ τὸν νεοφώτιστο ἢ τὸν ἀνάδοχο, ἀναμμένες λαμπάδες κρατοῦσαν κατὰ τὸ βάπτισμα καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ λαὸς εἰς ἔνδειξι χαρῆς καὶ πρὸς δῆλωσι τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ μποροῦμε νὰ τὸ συμπεράνωμε ἀπὸ τὴν ἀνάλογη λαμπαδηφορία ποὺ γίνεταί στή μοναχικὴ κουρά, ποὺ ἡ τελετὴ τῆς ἔχει διαμορφωθῆ σύμφωνα μετὰ τὰ κρατοῦντα στήν ἀκολουθία τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἀπὸ τὴν λαμπαδηφορία ὅλων τῶν πιστῶν κατὰ τὴν παννυχίδα τοῦ Πάσχα, ποὺ ἦταν ἀνέκαθεν συνδεδεμένη μετὰ τὸ βάπτισμα τῶν κατηγουμένων. Κατὰ τόπους διατηρήθηκε τὸ ἔθιμο αὐτὸ καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα κατὰ τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...» καὶ τὰ ἀναγνώσματα ὁ ἱερεὺς καὶ ὅλοι οἱ παριστάμενοι ἀνάπτουν καὶ κρατοῦν κηρία. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ κρατῆ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔθιμου, ποὺ μνημονεύει ὁ ἐρωτῶν ἱερεὺς, τὸ νὰ κρατῆ δηλαδὴ ὁ ἱερεὺς κατὰ τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν...» αὐτὸς τὴν λαμπάδα. Ἄλλ' ὅπως ἔγινε φανερὸ ἀπὸ ὅσα γράψαμε, ἄλλη εἶναι ἡ λαμπάδα ποὺ θὰ κρατῆ ἀπαραιτήτως ὁ νεοφώτιστος, δηλαδὴ ὁ ἀνάδοχος, καὶ ἄλλη ὁ συμμεριζόμενος τὴν χαρὰ του τελετουργοῦ ἱερεὺς ἢ καὶ οἱ παριστάμενοι πιστοί, ὅπου διατηρεῖται αὐτὸ τὸ ἀρχαῖο καὶ ὠραῖο ἔθιμο.

44. Διατὶ γίνεται ὁ ριπισμὸς τῶν ἁγίων καὶ πῶς προῆλθε;

(Ἐρώτησις Αἶδес. Ν.Π.)

45. Ὅταν ὁ ἱερεὺς ριπίζει τὰ τίμια δῶρα διὰ τοῦ ἀέρος χρησιμοποιεῖ στὸ τέλος καὶ τὸν τίμιον σταυρὸν ὡς τινες φρονοῦν ἢ μόνον τὸν ἀέρα;

(Ἐρώτησις Αἶδес. Ὁ. Στιβακτάκη).

Ὁ «ριπισμὸς» (ἔχι «ραπισμὸς» ὅπως καμμιά φορὰ κακῶς λέγεται ἢ καὶ γράφεται) τῶν τιμίων δώρων ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψίν των κατὰ τὴν ἀπαγγελία τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου μέχρι τὴν ἀρχὴ τῆς εὐχῆς τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς γίνεται στὰ μέρη μας ἀπὸ τὸν ἱερέα μετὰ διπλωμένον τὸν ἀέρα. Καὶ ἡ «ἐπίσεισις» τοῦ ἀέρος κατὰ τὴν ἀπαγγελία τοῦ Συμβόλου ἐπάνω ἀπὸ τὰ δῶρα ἔχει τὴν ἀρχὴ τῆς σ' αὐτὸν τὸν ριπισμὸ, ἔστω κι' ἂν ἀργότερα δόθηκαν σ' αὐτὴ διάφορες συμβολικὲς ἐρμηνεῖες. Στὸν ριπισμὸ ὀφείλεται καὶ ἡ συνήθεια, ποὺ ἐπικρατεῖ στὰ μέρη μας, κατὰ τὸ «Ἡ χάρις

τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ...» νὰ εὐλογῇ ὁ ἱερεὺς τὸν λαὸν κρατῶντας στὸ χέρι του καὶ τὸν ἀέρα. Σήμερα ἀγνοοῦμε τὸν σκοπὸ τοῦ ριπισμοῦ. Ἐχει ὅμως τὴν ἀρχὴν του σὲ καθαρῶς πρακτικούς λόγους, ὅπως καὶ ἡ κάλυψις τῶν δώρων, στὸ νὰ ἀποκακρύνωνται δηλαδὴ ἀπὸ τὰ ἱερά σκευὴ τὰ διάφορα ἔντομα, ποὺ κατὰ τοὺς θερινοὺς ἰδίως μῆνες ἀφθονοῦσαν στὶς χῶρες τῆς Ἀνατολῆς, δὲν λείπουν δὲ καὶ μέχρι σήμερα ἀπὸ τοὺς ναοὺς μας. Αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαί, ποὺ γράφτηκαν στὸ τέλος τοῦ Δ' αἰῶνος, παραγγέλλουν στοὺς διακόνους ριπίζοντας «ἡρέμα» νὰ ἀποδιώκουν «τὰ μικρὰ τῶν ἵπταμένων ζώων, ὅπως ἂν μὴ ἐγχερίπτωνται εἰς τὰ κύπελλα» (Βιβλίον Η', 12). Καὶ σὲ πολὺ μεταγενέστερα χρόνια, λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν ἄλωσι, ἡ «Διάταξις τῆς θείας λειτουργίας» τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φιλοθέου πάλι σκοπὸ τοῦ «μετὰ πάσης εὐλαβείας» γινομένου «ἐπάνω τῶν ἁγίων» ριπισμοῦ καθορίζει τὸ «μὴ καθίσει μύϊαν ἢ τι τῶν τοιούτων ζῴοντιον» ἐπάνω εἰς τὰ τίμια δῶρα.

Γιὰ τὸν ριπισμὸ ἐχρησιμοποιοῦντο εἴτε εἰδικὰ λειτουργικὰ ριπίδια καμωμένα «ἐξ ὑμένων λεπτῶν ἢ πτερῶν ταῶνος ἢ ὀθόνης», ὅπως γράφουν αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαί, εἴτε «φακιόλια», δηλαδὴ ὑφάσματα, ὅπως γράφει ὁ Ἰωάννης Μόσχος στὸν «Λειμῶνα» του ἢ καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ κυκλώματα τῶν τιμίων δώρων, ὅπως πάλι διευκρινίζει ὁ Φιλόθεος στὴν «Διαταξί» του γράφοντας: «καὶ εἰ μὲν ἔστι ριπίδιον λαβὼν αὐτὸ μετὰ χειρὸς (ὁ διάκονος) ριπίζει ἐπάνω τῶν ἁγίων μετὰ πάσης εὐλαβείας... εἰ δὲ οὐκ ἔστι ριπίδιον ποιεῖ τοῦτο μετὰ τοῦ καλύμματος». Ἐξ ἄλλου καὶ τὰ καλύμματα εἶναι πολὺ πιθανὸ ὅτι προῆλθαν ἀπὸ τὰ ριπίδια. Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ ριπίδια κατασκευασμένα ἀπὸ μέταλλο σὲ μορφή μικροῦ ἐξαπτερύγου, ὅπως βλέπουμε στὶς τοιχογραφίες καὶ ὅπως περισώθηκαν στὶς σλαβικὲς ἐκκλησίες. Εἶναι ἀκριβῶς τὰ ἐξαπτέρυγα τῶν ναῶν μας, ποὺ ἔχασαν μὲν τὸν ἀρχικὸν τοὺς προορισμὸν, παρέμειναν ὅμως στὴν ἀρχικὴν τοὺς θέσει πίσω ἀπὸ τὴν ἁγία τράπεζα καὶ συνοδεύουν, ὅπως καὶ πρὶν, τὴν λιτανεῖα τῶν ἁγίων κατὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο.

Στὸν ριπισμὸ ἀρχικὰ δὲν εἶχε καμμιά ἀνάμιξι ὁ ἱερεὺς. Τὸν ἔκαμαν οἱ διάκονοι, ποὺ στεκόταν πίσω ἀπὸ τὴν ἁγία τράπεζα ἢ στὰ πλάγια τῆς καὶ ἔργο εἶχαν νὰ ριπίζουν τὰ ἅγια καθ' ὅλη τὴν διάρκεια τῆς λειτουργίας, ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν των μέχρι τὴν στιγμὴ τῆς θείας κοινωνίας καὶ τὸν διέκοπταν γιὰ λίγο, γιὰ λόγους ἀσφαλῶς εὐλαβείας, κατὰ τὸν καθαγιασμὸν τῶν τιμίων δώρων. Αὐτὸ γινόταν μέχρι καὶ τὴν ἐποχὴν τοῦ Φιλοθέου καὶ γίνεται μέχρι σήμερα στὶς σλαβικὲς ἐκκλησίες. Ἡ ἀνάγκη ὅμως νὰ λειτουργῇ μόνος ὁ ἱερεὺς, ποὺ ἔγινε κανόνας στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας,

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

Ο ΑΠΡΟΘΥΜΟΣ ΓΥΙΟΣ

Ἕνας ἄνθρωπος εἶχε δυὸ γιουὺς. Πῆγε στὸν ἕνα καὶ τοῦ εἶπε:
— Παιδί μου, σύρε νὰ δουλέψης σήμερα στὸ ἀμπέλι μου.
Κι' ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε :

— Δὲν θέλω.

Ἔστερα ὁμῶς μεταμελήθηκε καὶ πῆγε.

Λέγει ἐπίσης στὸν δεῦτερο. Κι' ἀποκρίθηκε καὶ ἐκεῖνος :

— Ναί, πατέρα.

Ἄλλὰ δὲν πῆγε στὸ ἀμπέλι.

Μεγάλη καὶ βαθειὰ ἀλήθεια περιέχει αὐτὴ ἡ μικρὴ παραβολὴ τοῦ Κυρίου, ἀλήθεια ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρουσα τὸν ποιμένα. Ὁ ἕνας γιὸς δείχνεται μὲ τὰ λόγια καὶ τὴν πρώτη του στάσι ἀπειθῆς στὸ πατρικὸ κάλεσμα. Ἀρνεῖται νὰ πάη νὰ δουλέψῃ στὸ ἀμπέλι. Ὁ ἄλλος δείχνεται προθυμότερος. Ἀλλὰ ἡ συνέχεια εἶναι ἀντίθετη. Ὁ γιὸς, ποὺ εἶπε τὸ ὄχι, λέγει κατόπιν στὰ πράγματα τὸ ναί. Κι' ὁ ἄλλος, ποὺ ἀποκρίθηκε καταφατικά, λέγει στὰ πράγματα τὸ ὄχι.

Μὲ τὸ Εὐαγγέλιο του, ὁ Χριστὸς καλεῖ τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἰσέλθουν στὸν νοητὸ ἀμπελῶνα του. Νὰ μποῦν στὸν κόπο τῆς πνευματικῆς τους ἀναγεννήσεως. Νὰ ἐργασθοῦν τῇ σωτηρίᾳ τους. Εἶναι ψυχές, ποὺ ἔχουν ἔτοιμο στὸ στόμα τὸ ναί. Παραδέχονται εὐθὺς τὴν ἀξία αὐτῆς τῆς κλήσεως. Ἐγκολπώνονται μὲ ἐνθουσιασμό, μὲ εὐζωνη προαίρεσι ὅ,τι ἀκοῦνε ἀπὸ τὸν Θεό. Ἄλλὰ δὲν τὸ ἐφαρμόζουν. Ἡ πρᾶξις τους εἶναι μιὰ παταγώδης θλιβερὴ διάψευσις τῶν λόγων τους. Ὁ Χριστὸς τὶς ζωγραφίζει

περιώρισε τὸν ριπισμό στὸ ἐλάχιστο, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀποκάλυξη τῶν δώρων μέχρι τὴν ἀρχὴ τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς ὅπως στὴν ἀρχὴ ἀναφέραμε, καὶ ἀναγκαστικὰ γινόταν ἀπὸ τὸν ἱερέα μὲ τὸ πιὸ πρόχειρο μέσο ποὺ διέθετε, δηλαδὴ μὲ τὸ κάλυμμα, τὸν ἀέρα.

Αὐτὴ μὲ λίγα λόγια εἶναι ἡ ἱστορία καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ριπισμοῦ τῶν τιμίων δώρων. Ὁ ριπισμὸς μὲ τὸν σταυρό, ὅπου κακῶς γίνεται, οὔτε στήριγμα στὴν παράδοσι ἔχει, οὔτε καὶ μὲ τὸν ἀρχικὸ σκοπὸ τῆς πράξεως αὐτῆς μπορεῖ νὰ συμβιβασθῇ. Προῆλθε ἴσως ἀπὸ παρανόησι τῶν κινήσεων τοῦ ριπισμοῦ, ποὺ θεωρήθηκαν σταυροειδεῖς εὐλογίες τῶν δώρων. Συνέπεια αὐτῆς τῆς παρανοήσεως ἦταν νὰ εἰσαχθῇ καὶ ὁ σταυρὸς γιὰ νὰ εἶναι ἡ εὐλογία πιὸ τελεία, ἀπ' ὅτι ἂν θὰ γινόταν μὲ τὸν ἀέρα.

συμβολικά σέ μιὰ ἄλλη του παραβολή, ἐκείνη τοῦ σπορέως. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθέως μετὰ χαρᾶς δεχόμενος καὶ λαμβάνων αὐτόν· οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. Αἱ δυσκολίες, αἱ θλίψεις, ποὺ συναντᾶ κανεὶς ὅταν βαδίζει πάνω στοῦ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἶναι πολλές. Πρέπει νὰ ἔχη βαθειὰ ριζωμένη μέσα του τὴν πίστι καὶ τὴν ἀγάπη στὸν Κύριο, ὥστε νὰ μὴ παρασυρθῇ ἀπ' αὐτές.

Εἶναι καὶ ψυχὲς διαφορετικῆς. Ἔχουν ἓνα πραγματισμό. Καταλαβαίνουν πόσο γερὰ τὶς κρατεῖ ἡ ἁμαρτία. Ἀποκρούουν τὸ κάλεσμα. Εἶτε ἐπειδὴ δὲν τὸ βλέπουν στὴν ἀξία του καὶ τὴν ὁμορφιά του, εἶτε ἐπειδὴ ἀπλῶς νοιώθουν ὅτι δὲν θὰ μπορέσουν νὰ σπάσουν τοὺς δεσμοὺς τοῦ κακοῦ. Ἀλλὰ τὸ κάλεσμα, ποὺ τοὺς ἔγινε, δὲν σβήνεται μέσα τους μὲ μιὰ ἄρνησι. Μένει. Καθίσταται ὀλοένα πιὸ φωτεινὸ, πιὸ ἔλκυστικόν. Ἀποδειχεται, τέλος, ἀκατανίκητο. Ἀποβαίνει πιὸ δυνατὸ ἀπὸ τοὺς δεσμοὺς τοῦ κακοῦ. Κι' ἔτσι δημιουργεῖται τὸ φαινόμενο τῆς μεταμελείας, τῆς ἀλλαγῆς διαθέσεων. Κι' ἐνῶς προηγήθηκε τὸ ὄχι, ἐνῶς ἡ πρώτη συμπεριφορὰ ἀπέναντι τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς στάθηκε ἀπογοητευτικὴ, ἡ συνέχεια εἶναι ἡ εὐκταία. Ὁ ἀρνητής, ὁ παραδεχόμενος τὴ δύναμι τῆς ἁμαρτίας κι' ὑποτιμητῆς τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ ἀνακατατάσσει μέσα του τὶς ἀξίες. Ὁ πραγματισμὸς του γίνεται σύμφωνος μὲ τὴν κρυφὴ καὶ μόνη πραγματικότητά. Ποιὰ εἶναι αὕτη! Ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἄπειρα πιὸ ἰσχυρὸς ἀπὸ τὸν Διάβολο, τὸ ἀγαθὸ ἄπειρα πιὸ ἰσχυρὸ ἀπὸ τὸ κακόν. Μετανοεῖ, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος αὐτός, εἰσέρχεται στὸν νοητὸ ἀμπελῶνα κι' ἀπολαμβάνει στὸ τέλος τὸ οὐράνιο μεροκάματο.

Ἡ παραβολὴ διδάσκει στὸν ποιμένα τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν αἰσιοδοξία ἀπέναντι στὶς σκληροτράχηλες ψυχές. Ὑπάρχουν, στὸ ποίμνιο, ἄνθρωποι ἀνθιστάμενοι στὸν θεῖο λόγο. Ἄνθρωποι τοῦ «δὲν θέλω». Ἄνθρωποι, ποὺ τοὺς συμβολίζει ὁ ἀπρόθυμος γιὸς. Τὸ ὄχι τους, ἀπόκρημνο, ὠμό, ἐπίμονο, ἀποκαρδιώνει. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀποκαρδιώνη. Δὲν σημαίνει, πολλές φορές, τὸ ὀριστικὸ τέλος, ἀλλὰ μιὰ ἀπατηλὴ ἀρχή. Μιὰ ἀρχή, ποὺ τὴ διαδέχεται, ἀργὰ ἢ γρήγορα, ὁ ἀντίπους της. Τὸ ἀρχικὸ ὄχι τὸ ἀκολουθεῖ ἓνα βέβαιο ναί, τὸ ναί τῆς πράξεως. Εἶναι τόσο σοβαρὸ πρᾶγμα ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ. Ὑπάρχουν ἀσφαλῶς περιπτώσεις, ποὺ τὴν οἰκείωνεται κανεὶς μονομιᾶς, ἀπὸ τὴ μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη. Ἀλλὰ πιὸ συχνῆς εἶναι οἱ περιπτώσεις τῆς ἀρχικῆς ἀντιστάσεως. Αὕτη ἡ ἀντίστασις δὲν εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου κάτι τὸ ἀξιοθρήνητο. Ἀπὸ μιὰ ἀποψι, ἔχει τὴν καλὴ σημασία της. Δείχνει ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν θέλει

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Πρόσληψις υιών Ἐφημερίων ὡς ὑποτρόφων τῆς Ριζαρείου Σχολῆς

Ἡ Ριζαρείος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ ἀνακοινοῖ ὅτι κατὰ τὸ Σχολικὸν ἔτος 1966-67 θέλει προσλάβει 15 ἐσωτερικοὺς ὑποτρόφους μαθητὰς ἀποκλειστικῶς τέκνα Ἐφημερίων τῆς ὑπαίθρου.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι δέον ὅπως ἔχουν ἐνδεικτικὸν Β' ἐξαταξίου Γυμνασίου, μὲ βαθμὸν 14 καὶ ἄνω, ἡλικίαν οὐχὶ ἀνωτέραν τῶν 17 ἐτῶν κλπ. νόμιμα προσόντα.

Πληροφορίαι παρέχονται καθ' ἐκάστην εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Σχολῆς Βασ. Σοφίας 74, Ἀθῆναι, τηλ. 717-194.

ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΕΙΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΝ

Τὴν 8ην καὶ 9ην Ἰουνίου 1966 συνεκροτήθη εἰς Διδυμότειχον Ἱερατικὸν Συνέδριον ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος κ. Κωνσταντίνου, εἰς ὃ παρέστησαν ἅπαντες οἱ Ἱερεῖς τῆς Μητροπολιτικῆς περιφέρειας.

Τὴν πρώτην ἡμέραν, μετὰ τὴν τέλεσιν δεήσεως καὶ προσφώνησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Σωτήριος Τράμπας, Στρατιωτικὸς Ἱερεὺς, εἰσηγήθη τὸ θέμα «Ὁ Ἱερεὺς ὡς Λειτουργὸς», ἐν συνεχείᾳ ὁ Θεολόγος κ. Γεώργιος Μπετσάκος τὸ «Ὁ Ἱερεὺς ὡς οἰκογενειάρχης» καὶ ὁ Ἱερολογιώτατος Κωνσταντῖνος Σακαρίδης τὸ «Τρεῖς Τομαὶ εἰς τὴν σύγχρονον κοι-

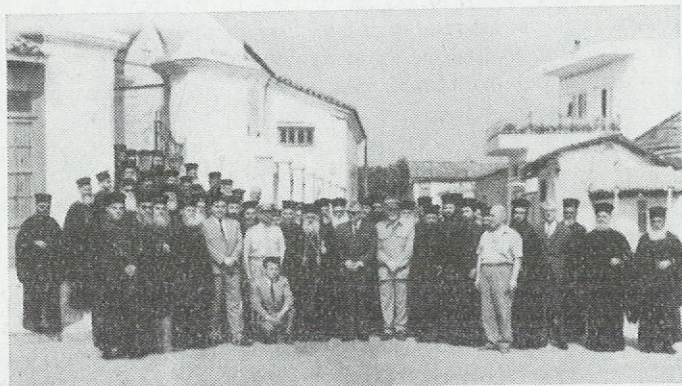
νὰ παίξει μετὰ τὸν Θεό. Δείχνει μιὰ σοβαρότητα, ποὺ παίρνει τὴ δικαίωσίν της ἀπὸ τὴν πείρα. Χίλιες φορές προτιμότερη ἢ ἀργὴ μετάνοια ἀπὸ τὸν ρηχό, εὐκόλο ἐνθουσιασμό. Αὐτὸς ξεθυμαίνει. Ὅποιος λέγει τὸ ναὶ κι' ὕστερα τὸ προδίνει, παίζει μετὰ τὸν Θεό. Ὅποιος λέγει τὸ ὄχι κι' ὕστερα τὸ ἀντικαθιστᾷ, στὰ πράγματα, μετὰ τὸ ναί, εἶναι μιὰ βέβαιη νίκη κατὰ τοῦ Σατανᾶ, ἕνας ἀδιάφευτος θρίαμβος τῆς Χάριτος.

Δὲν πρέπει, λοιπόν, νὰ κρίνουμε ἐπιφανειακὰ καὶ πρόσκαιρα ὅ ἡ χρόνος ἔχει τὴ σημασίαν του στὸ μυστήριον τῆς ἀνθρώπινης σωτηρίας. Καμμιά ἐπιμονὴ δὲν εἶναι περιττὴ στὸ ποιμαντικὸ ἔργο. Ἀπὸ ὧρα σὲ ὧρα ἢ λεία τοῦ Διαβόλου μπορεῖ νὰ τοῦ ξεφύγη μετὰ ἀπὸ τὰ χέρια. Ὁ ἄνθρωπος φέρει μέσα του τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ ὅσο βαθειὰ κι' ἂν ἔχη φθάσει στὴν ἁμαρτία. Κι' ἡ ἀνάνηψις ποτὲ δὲν ἀποκλείεται. Τὸ ἀναπάντητο κάλεσμα τοῦ Θεοῦ μένει. Κι' ἔρχεται ὧρα, ποὺ παίρνει ἀπόκρισι.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

νωίαν» με προβολὰς ἐγγράμους ἀπὸ τὰς παραβολὰς τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ καὶ τοῦ Καλοῦ Σαμαρίτου.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου θεία λειτουργία εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν «Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου» καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Χριστιανικῆς Ἑστίας, εἰς ἣν ἐκτὸς τῶν συνέδρων καὶ τῶν διδασκάλων πόλεως Διδυμοτείχου

Οἱ μετασχόντες εἰς τὸ Συνέδριον.

ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως κ. Νικόλαος Μανεισιώτης προσεφώνησε τοὺς συνέδρους, τονίσας τὴν μεγάλην ἀποστολὴν τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ διδασκάλου, ὁ ἱεροκέρυξ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀρχιμ. Παῦλος Καββαδίας εἰσηγήθη τὸ θέμα «Τὸ ὕψος τῆς ἱερωσύνης καὶ ἡ σημασία τοῦ παραδείγματος τοῦ ἱερέως».

Ἐν τέλει ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης ἀπηύθυνε πατρικὰς παραινέσεις καὶ ὑποδείξεις πρὸς τοὺς συνέδρους.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ TAKE

ΤΟ ΕΠΙΔΟΜΑ ΛΟΥΤΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ

ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἐνεκρίθη ἡ καταβολὴ εἰς τοὺς συνταξιούχους τοῦ Ταμείου τοῦ ἐπιδόματος λουτροθεραπείας, ὀρισθέντος διὰ τὸ τρέχον ἔτος εἰς τὸ ποσὸν τῶν Δραχμῶν 500.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ TAKE

Ἐξ ἀφορμῆς προσφάτων ἀνευθύνων δημοσιευμάτων εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς παροχὰς τοῦ TAKE καὶ τὴν οἰκονομικὴν αὐτοῦ κατὰ-

στασιν, ανακοινούνται τὰ ἀκόλουθα, πρὸς κατατοπισμὸν τῶν ἡσφαλισμένων:

1) Πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ δυνατοῦ τῆς βελτιώσεως τῶν παροχῶν καὶ τῆς οἰκονομικῆς θέσεως τοῦ Ταμείου, γενικώτερον, ἐνηργήθη, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ. Συμβουλίου, ἀναλογιστικὴ μελέτη παρ' εἰδικοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Ἐμπορικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν.

2) Τὸ πόρισμα τῆς ἀναλογιστικῆς μελέτης ἐτέθη ὑπ' ὄψιν τοῦ Δ. Συμβουλίου ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1965. Διὰ τῆς μελέτης ὑποδεικνύεται ὅτι, ἵνα τὸ Ταμεῖον ἐξακολουθήσῃ καὶ καταβάλλῃ τὰς ἤδη παρεχομένας συντάξεις καὶ τὸ ἐφ' ἅπαξ βοήθημα, πρέπει ν' αὐξηθῇ τὸ ἀσφάλιστρον τοῦ μὲν κλάδου Συντάξεων κατὰ 2% τοῦ δὲ κλάδου Ἀρωγῆς κατὰ 1%.

3) Τὸ Δ. Συμβούλιον, πρὶν ἢ ἀποφασίσῃ ἐπὶ οἰασδήποτε τῶν ὡς ἄνω προτάσεων καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ ἴδῃ βελτιουμένας τὰς παροχάς, ἀφοῦ ἔλαβε ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ δεδομένα, τὰ προκύψαντα μετὰ τὸ χορηγηθῆν εἰς τοὺς Ἱερεῖς ἐδίδομα καὶ τὴν αὐξησιν τῶν μισθῶν των, καὶ ἅτινα σημειωθῆτω ἔλαβον χώραν μετὰ τὸν καταρτισμὸν τῆς ἀναλογιστικῆς μελέτης, ἔσπευσε νὰ ἐξετάσῃ τὸ δυνατόν τῆς βελτιώσεως τῶν συντάξεων καὶ ἐνέκρινε τὴν αὐξησιν αὐτῶν κατὰ 10%, ἀφοῦ προηγουμένως ἐν εἰδικῇ συνεδριάσει, ἤκουσε καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ αἰτήματος τούτου σύμφωνον γνώμην τοῦ ἐνεργήσαντος τὴν ἀναλογιστικὴν μελέτην καθηγητοῦ κ. Κων/νου Ἀθανασιάδη.

4) Μετὰ τὰς διαπιστώσεις τῆς ἐνεργηθείσης ἀναλογιστικῆς μελέτης καὶ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ θέσπισις νέων πόρων ὅσον καὶ ἡ αὐξήσις τῶν συντελεστῶν τῶν ὑπαρχόντων δὲν εἶναι σήμερον δυνατὰ, ἔπεται ὅτι περαιτέρω μόνιμος καὶ μὴ ἀνακλητὴ βελτίωσις τῶν συντάξεων ὡς καὶ τῶν λοιπῶν παροχῶν, πρέπει νὰ θεωρῆται πραγματοποιήσιμος μόνον κατόπιν ἐπαρκοῦς, ἅμα δὲ καὶ οὐχὶ προσωρινῆς, βελτιώσεως τῆς ἀποδόσεως τῶν κειμένων πόρων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἰδεσιμ. Βαρδακιώτην Παναγ. Μεσοχώρια Εὐβοίας. Σᾶς ἀπεστείλαμεν τὰ τεύχη τοῦ Ἐφημερίου τοῦ ἔτους 1965, καὶ τὸ βιβλίον «Περὶ Ἱερωσῆνης Λόγου». Ὡς πρὸς τὰς ἄλλας ἐκτάκτους ἐκδόσεις μας, σᾶς πληροφοροῦμεν ὅτι ἀνὰ πᾶσαν ἐκδοσὴν των ἀπεστέλλοντο εἰς τὰς Ἱ. Μητροπόλεις ἰσαριθμὰ ἀντίτυπα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπηρετούντων ἐφημερίων. — Αἰδεσιμ. Βαζιταρῆν Γεώργιον, Κουρουνοῦ Καρυταίνης. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὸ ὄνομά σας. Εὐχαριστοῦμεν. — Αἰδεσιμ. Ἀναστασόπουλον Γεώργιον, Καλαμάκι, Παλ. Φαλήρου. Ἐνεγράφητε. —

Αἰδεσιμ. Χριστουλάκην Μιχ., Τζιτζιφὲ-Βάμου Κρήτης. Ἐνεγράφητε καὶ σὰς ἀποστείλαμεν τὰ τεύχη τοῦ Ἐφημερίου 1965. — **Αἰδεσ.** Θυμιανὸν Ἰωάνν., Ἐφημ. Σούδας Κυδωνίας Κρήτης. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὴν διεύθυνσίν σας. Ἡ ἐπιστολή σας ἦτο ἡ μόνη τὴν ὅποιαν ἐλάβομεν. — **Ἰερὰν Μητροπόλιν Φθιώτιδος, Λαμίας.** Συνεμορφώθημεν πλήρως πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ ἀπὸ 17-5-66 ἐγγράφου ὑμῶν. Ἐυχαριστοῦμεν. — **Αἰδεσιμ.** Σημαντηράκην Βασίλειον, Δρακῶνα Κισσάμου, Κρήτης. Ἡ ἐπιστολή σας διεβιβάσθη εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παραγγελίας σας. — **Πανοσ.** Τσάμαρτην Γρηγόριον, Ἀλόνησον Σκοπέλου, Εὐβοίας. Ἐνεγράφητε μερίμνη Ἱ. Μητροπόλεως σας. — **Αἰδεσιμ.** Σαγρῆν Ταξιάρχην, Σπενήμαχον Ναούσης. Σὰς ἀποστέλλομεν δὲ τακτικῶς τὰ τεύχη. — **Αἰδεσ.** Μιχαλόπουλον Βασίλειον, Ἐφημ. Ἱ. Ν. Κομ. Θεοτόκου, Βάρκιζαν Ἀττικῆς. Ἐνεγράφητε καθὼς καὶ ὁ Ἱερὸς Νάος. — **Herrn A. Kondrafuris, 505 Porz. Haupt-str. 396. Deutschland.** Ἐγένετο ἡ διόρθωσις τῆς διευθύνσεώς σας καὶ σὰς ἀποστείλαμεν τὰ τεύχη ἀπὸ 1-2-66 μέχρι τοῦδε. — **Ἰερὰν Μητροπόλιν Ἱεραπότνης καὶ Σητείας.** Ἐνεγράψαμεν ὑποδείξει ὑμῶν τὸν **Αἰδεσιμ.** Δαγαλάκην Παῦλον. — **Πανοσ.** Ντανάκαν Χρυσόστομον, Βαρειὰν Τριωνίδος. Ἐνεγράφητε μερίμνη τῆς Ἱ. Μητροπόλεως σας. — **Αἰδεσιμ.** Παυλάκον Χρ., Ἱ. Ν. Ἀγ. Τριάδος Ἀγρινίου. Ἐνεγράφητε. — **Κύριον Μανετάκην Ἐμμ., Καθηγητὴν Χόνδρου Α. Βιάνου Κρήτης.** Ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὴν διεύθυνσίν σας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, Σχέσεις Χριστιανισμοῦ καὶ Ἐπιστήμης (Δ').—Ἐκλεκτὰς σελίδας ἀπὸ τὸν **ἱερὸ Χρυσόστομο.** Ὁ ἔρωτας γιὰ τὰ χρέματα. Ἀπόδοσις Ἀνθίμου Θεολογίτη.—**Ἀρχιμ. Νικολάου Γιατζιρούλη,** Ἱεροκήρυκος Ἱ. Ἀρχ/πῆς Ἀθηνῶν, Ἡ ἀγωνία ἐνὸς ἱερέως. Μὲ φωνὴ καὶ μὲ χέρια ἀνθρώπινα.—Περὶ μίαν συνεστίαν.—**Ἀρχιμ. Φιλάρτου Βιτάλη,** Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Πασχαλινὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα τῆς Σίφνου.—**Ἀρχιμ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου,** Πλειότερον καὶ καθαρώτερον φῶς εἰς τὴν νεολαίαν μας.—Θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ μελέτη τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν **Νεκταρίου Αἰγίνης.** (Γνώρισε τὸν ἑαυτό σου). Ἀπόδοσις **Θεοδόση Σπεράντσα.**—**Βασ. Ἡλιάδη,** Ὁ Ἅγιος Νεομάρτυς Ἀχμέτ, πῶς ἐωρτάσθη ἡ μνήμη του πρὸ ὀλίγων ἐβδομάδων. Πῶς ἀπεκήρυξε τὸν Μωάμεθ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ.—(Φιλοθέου Ἀδολεσχίας) μέρος πέμπτον. Ψυχοφελεῖς ἐπιστάσεις ἀπὸ τὸ «Δευτερονόμιον», ὑπὸ **Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρους.** Ἀπόδοσις **Θεοδόση Σπεράντσα.**—**Φ.** Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.—**Βασ. Μουστάκη,** Ὁ ἀπρόθυμος γυιὸς.—Εἰδήσεις.—Εἰδήσεις τοῦ TAKE.—Ἀλληλογραφία.

Τύποις: ΤΣΙΡΩΝΗ (Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα)

Ὁδὸς Μενάνδρου 4, Ἀθῆναι — Τηλέφ. 311.121.

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Γ. Σ. Χρυσάφης, Ἰασωνίδου 22, Σούμενα